

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

Vsebina:

Vabilo jugoslovanskim izseljencem na proslavo izseljenskega tedna

Pojasnilo rojakom glede izseljenskega tedna

M. S.:

Občina je temelj države

Zlati jubilej društva »Slovenske sokolice«

Mici Križaj, Salem, O.:

Kako smo Slovenci proslavili 50-letnico mesta Salema

Jennie Troha, Barberton, O.:

V spomin moji prijateljici

Nekaj kronike iz življenja naših rojakov v Franciji

Izseljenci iz Beneške Slovenije spet doma

Miha Klinar:

Bor (pesem)

Ivan Zorman, Cleveland, O.:

Iz mojih dni (pesem)

Božo Grošelj:

Pet let Slovenskega okteta

J. B. Škilan:

Vsem Jugoslovanom v Avstraliji

Cv. A. K.:

Naš tisk za izseljence

Viktor Pirnat:

Nekaj veselih z Dolenjske

Po domači deželi

Dom in družina

Babica in njena nedeljska šola

Mladi rod

L. Zupanc:

Velikan, pastir in kozel

Manica:

Zanimiva svatba (pesem)

L. Beltram: Uganke

Domovina na tujih tleh

Pero izseljencev

Ciril Kosmač:

Sreča (konec)

Naslovna slika:

VRHNIKA S SV. TROJICO
(foto Putnik, Ljubljana)

SAP TURIST BIRO

Največje avtobusno
in turistično podjetje
v Jugoslaviji

Potovanja vas vodijo po stari domovini,
po najlepših krajih Slovenije in Jugoslavije

Vse informacije in programi

SAP - TURIST BIRO

Ljubljana, Miklošičeva 17

Telefon 30-645

Brzjav: SAP Turist

Dopisujte v »Rodno grudo«!

Zanima nas, kako živite in kaj delate.

Pišite nam o tem.

Še bolj pa nas boste razveselili,

če priložite vašemu dopisu

še kake fotografije iz vašega kraja

ali od vaše družine.

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poštnina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/1. — Rokopisov ne vračamo.

Rodna

gruda

ST. 5

MAREC 1957

LETO IV.

VABILO JUGOSLOVANSKIM IZSELJENCEM NA PROSLAVO IZSELJENSKEGA TEDNA

Zastopniki vseh izseljenskih matic Jugoslavije so na svojem zasedanju 9. februarja letos v Beogradu razpravljali o podrobnostih organizacije letošnjega Izseljenskega tedna, ki bo od 8. do 15. julija v vseh jugoslovanskih republikah; glavne prireditve pa bodo letos v Skopju in Ohridu v Makedoniji.

Odbor je naslovil naslednje povabilo jugoslovanskim izseljencem in izseljenskim društvom:

»Dragi naši bratje in sestre izseljenci!

Čeprav ste si v novih domovinah ustanovili svoje domove, nikoli niste pozabili starega rojstnega kraja. Vaša pomoč stari domovini, vaša želja za njen napredek, vaša pripravljenost kakor tudi pripravljenost vaše mlade generacije, da kulturno in gospodarsko sodelujete s staro domovino ter da jo spoznate, spremljajo jugoslovanski narodi z globokimi in iskrenimi simpatijami.

Zato so Jugoslovani tudi z velikim navdušenjem sprejeli sklep izseljenskih matic za organizacijo vsakoletnih proslav Izseljenskega tedna.

Letošnji Izseljenski teden bo že četrti po vrstnem redu. Prirejen bo v dnevih od 8. do 15. julija. V teh dnevih bodo v vseh jugoslovanskih republikah prirejene številne proslave in predavanja, glavne proslave pa bodo, kakor smo že omenili, letos v Skopju in Ohridu v Makedoniji. Ob tej priložnosti bo v glavnem mestu Makedonije odprta tudi nova bolnišnica, za katero so večino sredstev zbrali makedonski izseljenci. Kulturne prireditve pa bodo v Ohridu. Na njih bodo sodelovali makedonski ansambli: opera, balet, znana folklorna skupina »Tanec«,

filharmonija in drugi. V Ohridu bo odprta tudi izseljenska razstava, pri kateri bodo poleg makedonske sodelovale z razstavljenimi fotografijami in dokumenti tudi izseljenske matic iz drugih republik Jugoslavije. Prirejene bodo tudi izleti, na katerih si bodo gostje ogledali razne kulturne in zgodovinske zanimivosti, med katerimi zavzema vidno mesto starodavni, prelepi Ohrid.

Izseljenske matic v Jugoslaviji vabijo izseljence slovenskega, srbskega, makedonskega in črnogorskega rodu, da se udeleže proslav letošnjega Izseljenskega tedna v Makedoniji. Zlasti pa vabijo izseljenske matic Jugoslavije predstavnike izseljenskih organizacij in društev.

Prireditelji Izseljenskega tedna bodo organizirali za vse izseljence, ki se nameravajo udeležiti proslav v Makedoniji, 12-dnevno skupno potovanje po Jugoslaviji, in sicer od Zagreba preko Beograda, Niša, Skopja do Ohrida, kjer bodo ostali tri dni na prireditvah in se udeležili izletov. Povratek do Zagreba bo vodil preko zgodovinskega Kosova, Vrnjačke Banje, skozi zahodno Srbijo, preko Romanije, Sarajeva, Zenice in Banjaluke. Izletnikom bodo na razpolago udobni avtobusi. Med potjo si bodo rojaki v zgoraj navedenih krajih ogledali njihove zgodovinske in kulturne zanimivosti, prirodne lepote in gospodarske ustanove. Prehrana, voznina in prenočišča za to 12-dnevno potovanje, ki bo rojakom omogočilo obisk pomembnih krajev vseh jugoslovanskih republik, bo veljala za izseljence iz ZDA le 50 dolarjev, za izseljence iz evropskih dežel pa 15.000 dinarjev. Ta cena je izredno nizka in z njo ni krita niti polovica stvarnih stroškov. Velja izključno za izseljence, ker želi koordin-

cijski odbor izseljenskih matic v Jugoslaviji omogočiti obisk prirediteljev v Makedoniji čim večjemu številu naših rojakov, ki žive na tujem. Udeleženci potovanja se zberejo 5. julija ob 7. uri zjutraj v Zagrebu pred domom Izseljenske matice Hrvatske v Gajevi ulici št. 2a.

Slovenski rojaki in predstavniki slovenskih izseljenskih društev, ki se žele udeležiti proslav Izseljenskega tedna v Makedoniji in tega edinstvenega izleta po Jugoslaviji, naj se čimprej prijavijo Slovenski izseljenski matici v Ljubljani.

Cankarjeva c. 5/1. Vnaprej lahko s čekom nakažejo na isti naslov tudi potnino 50 dolarjev.

Priglasite se čimprej, oziroma vsaj do 15. maja, da bo prireditveni odbor lahko pravočasno uredil vse za čim bolj udobno in prijetno potovanje. Zamudniki pa se bodo lahko prijavili tudi na dan odhoda 5. julija ob 7. uri zjutraj pri Izseljenski matici Hrvatske v Zagrebu, Gajeva 2a.

V pričakovanju vašega obiska vam kličemo: »Dobrodošli, vaša rojstna domovina in domovina vaših staršev vas bratsko pričakuje in toplo pozdravlja!

Koordinacijski odbor
izseljenskih matic Jugoslavije

Pojasnilo rojakom glede izseljenskega doma v Ljubljani

Lepa in pametna je zamisel, da bi si rojaki zgradili v Ameriki zavetišče za ostarele in osamele. Takšno zavetišče oziroma dom je res potreben, in kakor nam dokazujejo mnogi članki v časopisih, je zanj živo zanimanje, — zato prav gotovo ne bo ostalo le pri besedah in načrtih. Prav tako smo z velikim zanimanjem v stari domovini sprejeli novico o izseljenskem muzeju, ki bo zgrajen ob vznožju znanega kipa Svobode v New Yorku. Tudi ta ustanova ima velik pomen, saj bo poznim rodovom ohranila dragocene dokaze o tistih, ki so prišli iz raznih dežel sveta in s svojimi žulji in znojem ustvarili vse tisto, kar se danes imenuje — Amerika.

In zdaj preidimo na Izseljenski dom v Ljubljani. V pismih, ki jih prejemo na Slovensko izseljensko matico in uredništvo »Rodne grude«, nas številni rojaki sprašujejo, kako je s tem domom, ki ga Matica namerava zgraditi v Ljubljani za rojake, ki prihajajo na obisk v rojstno domovino. Ker je teh vprašanj že precej, je naša dolžnost, da zadevo pojasnimo.

Zamisel za gradnjo takšnega doma so dali rojaki sami že pred nekaj leti. Saj prihaja leto za letom v sezoni v Slovenijo vedno več tu-

ristov in so v poletnih mesecih v Ljubljani vsi hoteli nabito polni. Na Matici imamo dostikrat res velike težave, da v sezoni spravimo skupaj prenočišča za rojake, posebno kadar pride večja skupina. Tako nam je že v letu 1953 neki rojak predlagal: »Matica bi morala imeti lasten dom, kamor bi se, ko pridemo na obisk v domovino, ob potrebi lahko zatekli.«

Razumljivo, da je bila ta lepa zamisel tudi nam Matičarjem od sile vseč, saj bi tako tudi mi končno prišli do primernih, čeprav skromnih prostorov, kjer bi lahko mirno in ustvarjalno delali.

Tako je ta zamisel zorela. Posvetovali smo se z arhitekti ter z rojaki, ki so bili na obisku v domovini. Skrbno smo si beležili nasvete iz pisem... In zdaj je, žal, zaenkrat le v oblakih, ta dom tako rekoč zgrajen.

Predvsem moramo naglasiti, da bi bil ta Izseljenski dom ne le dom, ki bi nudil udobno, toplo zavetje rojakom, ki bi prišli na obisk v rojstno domovino, — izpolnil bi še drugo zelo pomembno nalogo — bil bi obenem tudi muzej slovenskega izseljenstva. Za muzej bi bilo določeno celo nadstropje doma oziroma dve dvorani, kjer bi bili zbrani razni dokumenti in fotografije in sploh vse, kar bi poznim rodovom pričalo, kako so nekoč morali naši ljudje na tuje za kruhom, kje vse so živeli in delali, kakšno je bilo njihovo kulturno in prosvetno življenje, od kje so se izseljevali itd. Poleg te izredno pomembne kulturne naloge pa bi bil ta Dom v resnici toplo zatočišče, kadar bi prišli na obisk v domovino, saj bi bil v sezoni na razpolago izključno izseljencem, izven sezone pa seveda tudi drugim turistom, ki bi plačevali nočnine enako kakor v drugih hotelih. Spričo potreb bi bil takšen dom v Ljubljani visoko rentabilen, tako da bi v desetih letih lahko za gradnjo najete kredite popolnoma izplačali. Začetno gradnjo bi nedvomno morale kreditirati republiška vlada in mestna občina ljubljanska, drugi del kredita pa bi tvorili deleži rojakov in njihovih društev. Na primer 100 deležev po 1000 dolarjev in 10 deležev po 5000 dolarjev bi skupno z domačimi krediti zadostovalo, da bi zrasel sredi Ljubljane lep gostoljuben Izseljenski dom — ponos naših rojakov in domovine.

Dom bi bil seveda zgrajen in opremljen v narodnem slogu, da bi se vsakdo v njem takoj

Tudi srbski narodni plesi so pestri in lepi

Spet je prišla pomlad. Srednji vrh, Gozd Martuljk

(Foto: dr. I. Freljh)

domače počutil. Imel bi 70 do 80 spalnic — družinskih in samskih — ter več večjih rezervnih sob, ki bi se v potrebi preuredile v spalnice. Seveda ne bi smelo manjkati domače gostilne in kavarne, primerna dvorana in prireditve, čitalnice, kopalnice, frizerske delavnice, garaže, dobro urejenih in varnih skladišč za prtljago itd. V lokalih spodaj bi bili uradi Izseljenske matice, knjigarna, kjer bi se dobilo vse, kar potrebujejo rojaki od knjig do iger in gramofonskih plošč, poslovalnica Putnika, menjalnica itd. Izseljenski dom bi služil obenem tudi kot prehodno zavetišče rojakom, ki se za stalno vračajo v domovino, dokler ne dobe primerne stanovanja. Vhod v dom bi krasila dva kipa: prvi kip mladeniča, ki s culico odhaja v tujino, drugi kip matere, ki z roko nad očmi gleda v daljavo, od koder bi se moral vrniti njen sin. V avli bi bila v marmornato ploščo vklesana imena društev, ustanov in posameznikov, ki so bodisi z deleži, bodisi s prostovoljnimi prispevki omogočili zgraditev doma.

Tako smo vam zdaj podrobno obrazložili načrt. Zamisel je lepa in plemenita, denar zanjo bo koristno in varno naložen. Več rojakov je že izrazilo svojo pripravljenost, da vložijo nekaj svojega denarja v to podjetje. Če bi se komu zdeli deleži previsoki, bi seveda lahko več rojakov skupaj kupilo en delež in podobno. Takšne deleže ali del deleža bi lahko rojaki kupili tudi svojim sorodnikom. Saj denar res

ne bi bil izgubljen. Seveda je pa za uresničenje načrta potreben gradbeni odbor, v katerem bi morali biti tudi rojaki iz ZDA in drugih dežel, kjer žive naši ljudje.

Povemo naj še to, da namerava podoben dom zgraditi tudi Matica Hrvatske, ki je za to že kupila zemljišče sredi Zagreba. Od nas samih, od nas, ki živimo doma, in od vas v tujini pa je zdaj odvisno, če bomo tudi v Sloveniji imeli svoj Izseljenski dom? Če je naša skupna želja in volja imeti tak dom — ga bomo imeli. Sporočite nam svoje mnenje in predloge.

Srbski narodni plesi

Občina je temelj države

V občini Divača na slovenskem Krasu so že lansko leto prepustili znaten del dohodkov krajevnim odborom. Te organe oblasti so volivci izbrali šele pred dobrim letom in že v kratkem času so dosegli prav lepe uspehe. Predvsem pa so še bolj približali oblast državljanom. V 1700 krajevnih odborih, toliko jih je v Sloveniji, dela okoli 10.000 državljanov, ki se trudijo, da bi kar najbolj uspešno reševali drobne krajevne probleme. V občini Divača so kot rečeno, prepustili 17 krajevnim odborom 2 milijona in 700.000 dinarjev. S temi sredstvi so krajevni odbori razpolagali sami. Gradili so ceste, vaške kopalnice, popravili so šole ali uredili napajališča za živino. Gradnja je pritegnila k delu mnoge prebivalce vasi. Uspeh ni izostal, kajti vsi ti novi objekti so vredni še 4 milijone in 600.000 dinarjev več, kot je bilo dodeljenih sredstev. Prav ta sredstva so povežala prebivalce posameznih vasi pri koristnem delu za lepšo ureditev naselja, v katerem žive.

Na te uspehe krajevnih odborov nas je pravzaprav spomnil letošnji družbeni plan Slovenije. Republiški plan zagotavlja okrajem in občinam znatno večja sredstva prav zato, da bi prispeval k utrjevanju teh organov. Sredstva, s katerimi bo letos razpolagala republika, so za okoli 8 odstotkov manjša od lanskih, medtem ko bodo sredstva okrajev in občin za okoli 19 odstotkov večja. Še celo se bo zmanjšal republiški administrativni proračun. Le-ta bo letos za milijardo dinarjev nižji od lanskega. Zaradi tega bodo morale republiške ustanove ravnati z denarjem previdno in bo varčnost važna postavka knjigovodstvu republike. Tudi republiški skladi za investicije, za gradnjo stanovanj, za pospeševanje kmetijstva in gozdarstva itd. bodo letos manjši. Zato pa bodo bogatejši skladi pri okrajih in občinah. V občinskih skladih za gradnjo stanovanj bo letos 5 milijard in 740 milijonov dinarjev, v republiškem pa le 900 milijonov. S tem denarjem bomo lahko zgradili letos 2500 stanovanj. To sicer ne bo dovolj, vendarle je precej več kot prejšnja leta. V skladu za investicije (s tem denarjem bomo obnavljali zastarele tovarne) pri okrajih bo okoli 2 milijardi in 700.000 dinarjev. V vseh skladih so velike vsote denarja in odslej bo tudi uporabljanje sredstev iz teh skladov nadzirala vsa družba. O tem, zakaj bomo porabili sredstva, bodo odločali upravni odbori.

Vse to pa seveda še ni dovolj. Republika je pokazala dobro voljo, bi rekli, in prepustila okrajem mnoge dohodke, ki jih je še lani zbirala sama. Poslanci pa so na zasedanju Ljudske skupščine ponovno dokazovali, da prav industrijsko najbolj razvite občine s temi sredstvi ne morejo zgraditi dovolj stanovanj, šol, bolnišnic in drugih komunalnih naprav, ki bi bile potrebne. V zadnjih letih smo zgradili v mnogih občinah nove tovarne, v katere so pri-

šli delavci s podeželja. Sredstva za gradnjo komunalnih naprav so bila premajhna, da bi take občine lahko dohitevale nagel porast prebivalstva. Zato že dalj časa razpravljajo v skupščini in drugod o tem, da bi dohodke za proračune zbirali tako, da bi razvitejšje občine in okrajji dobili več sredstev. Predlagajo, da bi bile obdavčene plače vseh zaposlenih delavcev. Ta davek bi se zbiral pri občini za občinske in okrajne proračune. Seveda bi bile zato ukinjene nekatere druge dajatve. S takim sistemom pa bi dosegli, da bi bolj razviti predeli, taki, ki zaposlujejo več delavcev, dobili tudi večja sredstva za gradnjo šol, stanovanj in omenjenih komunalnih naprav. Kaže, da bomo že prihodnje leto uveljavili tak ali vsaj podoben sistem zbiranja proračunskih sredstev. No, potem tudi na zasedanjih skupščine ne bo več živahnih, burnih in včasih kar živčnih razprav o teh vprašanjih.

Tako, to kar smo povedali o prepuščanju sredstev okrajem, se mi zdi osnovna značilnost letošnjega družbenega plana. Bralcem bi povedali le še nekaj podatkov o tem, kako bodo napredovale posamezne gospodarske panoge. Tako kot zvezniti plan, tudi republiški plan ne predvideva nobenih novih investicij v nove tovarne. Naš načrt je: povečati storilnost v tovarnah, ki jih že imamo, zagotoviti stalne cene in z novim načinom delitve dohodka doseči tudi kar najbolj spodbudno nagrajevanje.

Že marca bo verjetno sprejeto načelo, da podjetja sama razpolagajo s sredstvi, ki jim bodo ostala, potem ko bodo plačala materialne stroške, obresti za kredite ter nekatere druge obveznosti. Tak način bo spodbujal k večji proizvodnji, kajti na vsakih sto dinarjev povečanega dohodka bo ostalo za povečanje plač okoli 40 dinarjev. Prav zato predvidevamo, da se bo industrijska proizvodnja povečala v tem letu za 7 odstotkov. V kmetijstvu pa računamo, da bo proizvodnja za 6 odstotkov večja. Za nakup sortnega semena, umetnih gnojil, novih traktorjev in drugih kmetijskih strojev ter končno za melioracije itd. bomo imeli letos na razpolago okoli 5 milijard dinarjev. Največ naj bi se povečala proizvodnja v vinogradništvu (50 odstotkov) in v sadjarstvu (22 odstotkov). V načrtu je predvideno, da bodo osušili zemljo ob Ložnici (Savinjska dolina pri Celju), ob Rinži (Kočevje), na Vipavskem in na Koprskem ob morju pa bi zgradili namakalne naprave, s čimer bi povečali možnosti za gojenje zelenjadi, ki je v naših industrijskih središčih še vedno primanjkuje ter jo bodo kmetje zato lahko dobro prodali. Dohodki naj bi se povečali tudi v našem turizmu, kajti letos bodo cene v letoviščih dokaj nižje in upamo, da bo prišlo v našo lepo deželo še več tujcev kot v preteklih letih. To bi bilo vse o našem letošnjem gospodarskem načrtu.

M. S.

Članice društva »Slovenske sokolice« zbrane za glavno sejo

ZLATI JUBILEJ DRUŠTVA »Slovenske sokolice«

Kakor smo na kratko že poročali v zadnji lanski številki »Rodne grude« na strani 253, je v Clevelandu lani praznovalo društvo Slovenske sokolice zlati jubilej. Danes pa se hočemo v kratkem dotakniti zgodovine tega društva, ki je bilo prvo povsem žensko društvo SNPJ.

Pobudo za ustanovitev društva sta dali zavedni rojakinji ga. Nežka Zalokarjeva in ga. Antonija Podlesnikova. Dne 6. septembra l. 1906 se je zbralo nekaj zavednih mladih žen in deklet na domu rojakinje Nežke Zalokarjeve na 911 Addison Rd. To je bil ustanovni sestanek ženskega podpornega društva Slovenske sokolice. V prvi odbor so bile izbrane: za predsednico Agnes Zalokarjeva, za podpredsednico Rose Benedict, za tajnico Pavla Lovrenčič, za zapisnikarico pa Sofija Vilhar-Birk.

Namen novo ustanovljenega društva je bil gojiti telovadbo, buditi in pospeševati narodno miselnost, podpirati članice v bolezni in jim ob smrti preskrbeti dostojen pogreb. Članice so si oskrbele tudi posebne uniforme — to so bili sokolski kroji. Prvič so nastopile 10. marca 1907 na predpustni prireditvi v Knausovi dvorani. Mnogo let so nastopale v igrah in raznih drugih prireditvah, pa tudi same so prirejale razne družabne prireditve.

Leta 1910 se je društvo Slovenske sokolice združilo z društvom Sv. Barbara, osem let kasneje pa sta se obe društvi priključili Slovenski delavski podporni zvezi. Leta 1920 se je Slovenska delavska podporna zveza združila s SNPJ in tedaj je društvo Slovenske sokolice dobilo št. 442 SNPJ. To društvo je bilo prvo, ki je bilo ustanovljeno na povsem svobodomiselnih načelih, od katerih ni v vseh letih obstoja odstopilo niti za korak.

Zlati jubilej so Slovenske sokolice res lepo proslavile. Proslava je bila 14. oktobra 1956 v

Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Obiskovalci so dvorano tako napolnili, da je kar prostora primanjkovalo. Spored je bil zelo lep in pester. Prisotne so bile tudi tri ustanoviteljice, in sicer mrs. Zalokar, mrs. Elc in mrs. Cerne. Slavnostni govornik je bil glavni predsednik SNPJ Joseph L. Culkar. Poleg njega sta govorili še tajnica mrs. Cecilia Subel ter ustanoviteljica in prva predsednica mrs. Nežka Zalokar. Glasbeni spored so odlično izvedli člani zbora Slovan, Zarje in Glasbene matice. Nastopili so: sopranistka Alice Somrak, ki je zapela narodno »Vsi so prihajali« in Habanero iz Bizetove opere »Carmen«. Jane Mirtič je zapela Pavčičevo »Padale so cvetne sanje« in narodno »Gor čez izaro«. Sledil je duet iz Mozartove opere »Figarova svatba«, ki sta ga zapeli Jane Mirtič in Alice Somrak. Trio Zarje — Jennie Faturjeva, Josephine Turkmanova in Sophie Elersich so zapele pesem »Slovenske mladenke« in venček narodnih, kvartet Slovana, ki so ga sestavljali Peter Kotorac in bratje Ivančič, pa so zapeli narodni »Dve leti in pol« in »V Šmihelu jaz hišico imam«. Pevce je vodil Anton Subel, pri klavirju pa sta jih spremljala Vera Slejkova in Edwin Poljšak. Stoloravnateljica prireditve pa je bila neumorna predsednica društva mrs. Frances Legatova.

Proslava je vsestransko lepo uspela. Članice so bile neumorne. Dobro so skrbele za postrežbo, da so bili gostje res odlično razpoloženi. Letošnji odbor društva sestavljajo: predsednica mrs. Frances Legat, podpredsednica mrs. Rosie Kern, tajnica mrs. Cecilia Subel, blagajničarka mrs. Sophie Colarič, zapisničarica mrs. Ivanka Shiffner. V nadzornem odboru pa so mrs. Mary Hrvatina, mrs. Rose Petrich in mrs. Olga Rus. Društvo ima danes 117 članic, od tega jih je 41 v mladinskem odseku. Pridnim društvencam želi tudi Slovenska izseljenska matica mnogo plodnih uspehov pri nadaljnjem delu.

Od leve proti desni: Florence Zalokar, Frances Legat, predsednica društva Slovenske sokolice, Anica Ažman, obiskovalka iz Ljubljane, Cecilia Subel, tajnica društva Slov. sokolice in Josephine Tratnik, predsednica društva »Napredne Slovenke« št. 137 SNPJ

Kako smo Slovenci proslavili 50-letnico mesta Salema

Dolgo smo se pripravljali na proslavo 150-letnice našega mesta Salema, Ohio. Rečem samo, to je bil pravi direndaj. Slovenci smo ugibali, kako bi bilo najbolje pokazati slovenske običaje. Moje mnenje je bilo, da bi šli kot slovenska ohcet. Pritrdili so mi in me postavili za voditeljico. Malo me je skrbelo, kako bo, ker bi rada, da bi se najboljše postavili med vsemi. In tako smo pričeli plesti vence za naš voz; Janez je oblance naskobljal, jaz sem jih pa pobarvala. Vse je šlo kar lepo naprej, voz je postajal vedno bolj zanimiv, vse je bilo že v narodnih barvah, še smreke na vogale, pa bo kar dobro; in res je kar lepo izgledalo. Se zastave in napis Jugoslavija. Torej to je bilo rečeno, voz je dokončan v živih barvah, smreke, sedaj pa še mi — v narodnih nošah. Ze smo uvrščeni v parado, harmonikarja v vselem razpoloženju, mi pa s petjem. (V sodček, ki nam ga je dala Mici ob obisku v stari domovini, smo pa nalili vina, da smo imeli večjo korajžo.) Ze smo zaslišali mikrofona: prosim posluh, uvrstite se, parada se prične. Ko se pričnemo pomikati, je zadonela lepa slovenska pesem in zavriskala harmonika. Ko pridemo do vogala, ozremo ogromno množico 20 tisoč ljudi. Veselo so nas pozdravljali, ploskali, nam metali poljube. Kaj takega še nisem doživela v svojem življenju; vse to me je močno ganilo. Ljudje so se zelo čudili, kako da moremo tako peti, preprosti delavci, kajti Amerikanci so bolj slabi pevci, brez študija ne napravijo nič. Bila sem ginjena do solz, počutila sem se, kot da sem sredi Ljubljane.

Parada je trajala eno uro in pol, nato pa smo še nastopili s petjem in narodnimi plesi v paviljonu. Cez tri dni smo zvedeli, da smo Slovenci dobili prvo nagrado! Kar nismo mogli verjeti! Da smo vsem ugajali, to smo videli na obrazih, saj so bili drugi dosti lepši, ampak mi smo bili pa nekaj, kar noben drug ni imel, veseli ljudje, s čimer smo vse druge narodnosti prekosili. Drugi dan so nas prikazali na TV v New Yorku. Se to, kjer je bil kak Srb ali Hrvat, ko smo gledali, to so kar skakali od veselja, ko so uzrli napis Jugoslavija. Se to, vem, da se boste smejali: V ponedeljek je bilo rečeno, da bo odprl vso slavnost guverner naše države Ohio, Lovše, kajti slavnosti so bile ves teden. Pri tem pa mi hitro pade misel v glavo, kaj ko bi ga šli pozdravit v slovenskih nošah; rečeno, storjeno. Pa se domenimo: moja sestra, njen mož, moje unukinje, Janez nas je pa z avtom peljal. Ko pridemo v mesto, je bila parada že v teku. Sprašujemo, kje je gov. Lovše, nobeden nam ni hotel povedati, mi pa le nismo odnehali. Brž na avto in vozimo pred paviljon. Tam bo moral biti. In res malo počakamo, kmalu se pripelje gov. Lovše v spremstvu mestnih mož. Jaz pa že kričim: Zdravo, Lovše, zdravo! Ze se z začudenjem ozre, od kod slovenske besede, pa mi maha v pozdrav, nato ustavi avto in pride k nam, pa se kar po slovensko pogovorimo. Vpraša me več stvari. Povedala sem mu, da sem doma blizu Domžal, tam je bila tudi njegova mama doma. Nazadnje smo se pa dali še slikati.

Mici Križaj

Uspomin moji prijateljici

Ko sem prejela 10. številko »Rodne grude« od lanskega leta, sem zapazila kratek dopis. Bil je prvi in zadnji od nje, ki ji ni bilo dano, da bi ga še živa videla in prebrala. Prijateljica Antonija Lekan je mrtva, umrla je tragične smrti, kar hočem v tem dopisu na kratko opisati.

Ko sem prečitala njen dopis, se mi je milo storilo, ker nje ni več med živimi. Iz njenega pisma diha otožnost, kakor da bi slutila, da bo to njen zadnji dopis.

S pokojno sva bili v stari domovini v rojstni vasi sosedni prijateljici izza otroških let. Skupno sva rasli, hodili v šolo in potem v enem letu obe odraščali v deželo za soncem, v daljno Ameriko.

Dva dni pred zadnjim božičem se je raznesla strašna novica. V službi me je nekdo vprašal, kakšne narodnosti sem. Ko sem mu povedala, da sem Slovenka, mi je pokazal stran velikega clevelandskega dnevnika in mi rekel, da naj prečitam. Takoj sem zaslutila, da novica ni vesela, ko sem pa zagledala sliko prijateljice nad poročilom, sem se silno prestrašila, ker sem že iz naslova razbrala, da je bil storjen zločin. Ponatisnjena je bila tudi slika morilca po imenu Frank Lap. Morilec je begunec in je prišel v Ameriko pred šestimi meseci. Moja prijateljica je imela v najemu majhno gostilno. Tam se je morilec prepiral z nekim svojim pajdašem. V pre-

pir je posegla Lekanova in to plačala z življenjem.

Gotovo boste prejeli še od koga drugega bolj podrobne podatke, zato vam jaz o tem ne bom dalje pripovedovala. Omenim vam še to, kako sva se leta 1920 odpravljali z veseljem v Ameriko. Prva je ona imela vse urejeno in pravico za potovanje v Ameriko. »Ce gre Tončka, grem tudi jaz,« sem rekla sama pri sebi in začela tuhtati, kako bom preprosila očeta, da mi bodo dovolili in dali potreben denar za potovanje. Oče so se bili spomladi istega leta vrnili iz Amerike, imeli so denar, toda niso se mogli sprijazniti s tem, da bi šla še jaz v Ameriko. Končno sem jih pa le pregovorila in kmalu sem odraščala za prijateljico Tončko čez široko morje.

Ko sem se šla od nje zadnjič posloviti na božični dan, je ležala na mrtvaškem odru. Kar verjeti nisem mogla, da je res mrtva. Gotovo je imela še dosti lepih upov za bodočnost, pa ji je bilo vse prekrizano in morala je leči v prerani grob. Zadnja in največja želja se ji ni izpolnila. Letos je nameravala obiskati svojo rodno domovino in postarano mater in druge sorodnike. Kruta smrt ji je to preprečila.

Tončka! Bog ti daj miren počitek in naj ti bo lahka ameriška zemlja, ki te krije v hladnem grobu.

Jennie Troha, Barberton, Ohio

Nekaj kronike iz življenja naših rojakov v Franciji

OBCNI ZBOR ZDRUZENJA JUGOSLOVANOV
V SEVERNI FRANCIJI

Januarja je imelo naše društvo svoj redni letni občni zbor, na katerem je stari odbor položil obračun o svojem delu v preteklem letu. Predsednik je v svojem govoru naglasil, kako pomembna je složnost med člani izseljenskih društev, ki nam mora biti tudi v bodoče vodilo pri našem delu. Lani je društvo izgubilo štiri člane. Spomin nanje smo počastili z enominutnim molkom. Potrebni članom je društvo lani razdelilo podporo v višini 41.000 frankov.

V nov odbor so bili izvoljeni: Ivan Tome, predsednik; Jurij Artič, drugi predsednik; Ivan Demšar, tajnik; Gregor Potrpin, drugi tajnik; Elizabeta Seničar, blagajnik; Franc Kastelic, drugi blagajnik; Jožef Martinčič, odbornik. V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Alojz Tomšič, Blaž Skočir in Ivan Berce.

Novi odbor je na prvi seji razpravljal predvsem o skupnem izletu k morju in v domovino, ki ga bo organiziral v letošnjem poletju. Odbor apelira na vse rojake, ki nameravajo letos obiskati domovino in še nimajo urejenih potnih listov, da si to uredijo čimprej, na vsak način pa še pred 1. aprilom. S tem bodo sebi prihranili stroške in olajšali delo odboru in tudi poslaništvu, ki je v sezoni z delom preobloženo.

Ivan Demšar, tajnik, Sallaumines

LANI SO NAS ZAPUSTILI

V preteklem letu je smrt iztrgala iz naše srede rojake: Vinka Pinterja, starega 65 let, ki je podlegel raku na pljučih; 42-letnega Franca Ceglarja iz Sallauminesa, ki ga je pokopala rudarska bolezen silikoza; 63-letno Franciško Berce iz Winglesea. V Lensu smo pokopali: 76-letno Katarino Bernhard iz Chemin Manot, Bervarja, Jožefa Slatnerja, 62-letno Štefanijo Prosenec roj. Drnovšek, 59-letnega Rudolfa Kepo, 32-letno Amalijo Muny, roj. Debevc, ki je umrla na porodu. V Hailieurtu so pokopali Heleno Pevec, staro 65 let, v Bruayu pa 76-letnega Janeza Potisek.

Večina pokojnikov je bila naročena na »Rodno grudo«. V Franciji zapuščajo družine, ki jim izrekamo toplo sožalje!

Jurij Artič, Lievin

NEKAJ NOVIC IZ KREUTZWALDA

Tudi pri nas se je lani oglasila bela žena in nam odpeljala naslednje rojake: 67-letnega Klakočarja, 72-letnega Antona Anžlovarja, doma iz Križa pri Litiji, 51-letnega Franca Hauptmana, doma iz Trbovelj (ubit pri avtomobilski nesreči), 83-letno Jožefo Poklajn, doma iz Radeč pri Zidanem mostu in 70-letno Julijano Doberšek, doma s Planine.

In kaj je bilo še novega pri nas? Rojaka Johan Okorn in Franc Kočevar sta si lani postavila svoji hišici, ki sta zelo ljubki. Takšne hišice imajo že tudi mnogi drugi Slovenci. Gradili so si jih sami v prostem času, čeprav utrujeni in zgarani od težkega dela, in zato so jim še bolj dragocene in ljube. Rojak Franc Strem-

lan je dober rejec malih živali. Lani je svoje putke in zajčke razstavil na rejski razstavi in prejel prvo nagrado. Rojakinja Hribarjeva je pa nedavno padla in si zlomila levo roko. Zelim ji, da čimprej ozdravi!

Anton Garber, Kreutzwald

O DELU JUGOSLOVANSKEGA RUDARSKEGA PEVSKEGA PODPORNEGA DRUŠTVA »SAVA«

Kakor vsako leto vam tudi letos na kratko sporočamo o delu našega društva v preteklem letu. Predvsem smo lani sodelovali pri mnogih proslavah raznih rudarskih in drugih društev v tukajšnji okolici. Ne da bi se hvalili, moramo priznati, da smo povsod, kjer je nastopil naš mešani zbor, bili deležni iskrenega, toplega priznanja.

Aprila smo imeli drage obiskovalce iz domovine: to je bil Slovenski oktet, ki nam je mojstrsko zapel lepe domače pesmi, da smo se v mislih preselili tja med domače gaje... v juniju je društvo organiziralo izlet v prijazno elzaško pokrajino, od koder smo prinesli lepe spomine na kraje in odlično kapljico. Tudi domači piknik z običajnim na raznju pečenim prašičkom smo si večkrat privoščili, v jeseni smo pa priredili vinsko trgatavo z bogato brajdo in srečolovom. Drugega decembra smo skupno z drugimi našimi društvi proslavili naš narodni praznik, na katerem je naš mešani zbor zapel štiri narodne pesmi. Nekaj dni nato nas je obiskal Miklavž, ki je obdaroval otroke naših članov. Družinski večer 25. decembra je bil prav vesela prireditev ob dobrem prigrizku, kapljici in veseli godbi. Društvo je ob tej priložnosti obdarovalo 32 vdov naših članov ter upokoencev z denarnimi zneski. Skupno s posmrtnim skladom in podporami je naše društvo lani izplačalo članom in svojcem 102.700 frankov. Kljub temu izdatku je pa stanje naše društvene blagajne kar zadovoljivo, saj nam je bogat srečolov na družinskem večeru prinesel lep dohodek. Dne 6. januarja letos je naš gostilničar g. Poisson v Merlebachu pripravil na-

Lani 13. novembra ob obletnici tragične smrti požrtvovalnega društvenega delavca rojaka Mihaela Oprešnika so člani Zdrženja Jugoslovanov položili venec na njegov grob v Houdaninu. Na sliki sta prva od leve proti desni pokojnikova vdova in sin

šim pevcem lep družinski večer, ki se ga je udeležilo tudi precej drugih članov. Prašiček na raznju in dobra kapljica sta nas spravila v židano voljo. Ta gostoljubnost je lep znak prijateljstva do nas Slovencev, za katerega smo mu zelo hvaležni.

Dne 15. januarja je imelo naše društvo svoj redni letni občni zbor. Ponovno je bil izvoljen odbor iz preteklega leta, na novo smo dobili le dva pomožna blagajnika.

Slavko Bedene, tajnik

Smrt zveste naročnice »Rodne grude«

Neizprosna smrt, ki nikomur ne prizanaša, je iz naše srede iztrgala rojakinjo Frančiško Berce, rojeno Volavšek iz Vinglesa. Bercetova je bila po rodu iz Gornjega grada v zadrečki dolini. Podlegla je dolgi, težki bolezni, stara komaj 59 let. Zapušča moža in tri otroke, ki so pa že vsi poročeni in imajo svoje družine. Pokojnica je bila zvesta naročnica »Rodne grude«, ki jo je z veseljem prebirala. Leta 1955 je bila z možem, hčerko in zetom na obisku v domovini in vrnila se je z nepozabnimi vtisi ter silnim hrepenenjem, da svoj rojstni kraj čimprej spet obiše in se napije njegovih lepot. Toda smrt je prekrizala te njene načrte in jo v tuji zemlji položila v zgodnji grob.

Lepa udeležba pri pogrebu je dokazala, kako je bila pokojnica med nami priljubljena. Pokojnica je bila članica Zdrženja Jugoslovanov v

Rojak Izidor Krampač, tajnik Zdrženja Jugoslovanov v severni Franciji, je lani obiskal domovino in v imenu društva položil venec pred grob herojev v Ljubljani, na sliki poleg tajnik Slov. izseljenske matice A. Svagelj in rojak Svetec

Pas de Calaisu in slovenske žene so zbrale v okolici Vinglesa-Meurchina 15.850 frankov za venec in kot prispevek za spominski kamen.

Naj bo pokojnici lahka tuja zemlja, težko prizadetim sojcem pa naše sožalje!

Marija Tomšič, Pas de Calais

Tudi Slovenska izseljenska matica in uredništvo »Rodne grude« izrekata sojcem toplo sožalje!

ZAHVALA

Članicam Zdrženja Jugoslovanov v Pas de Calaisu, ki so ob smrti naše drage žene in matere FRANCISKE BERCE, roj. Volavšek, zbrale 15.850 frankov, se za pomoč toplo zahvaljuje

družina Berce

Izseljenci iz Beneške Slovenije spet doma

V glasilu Beneških Slovencev tedniku »Matjur«, ki izhaja v Vidmu (Udine), beremo pozdrav beneškim slovenskim izseljencem ob povratku na njihove domove. Vsako leto se namreč vrača več tisoč slovenskih izseljencev domov v Beneško Slovenijo na tri- do štirimesečni zimski odpočitek. To so v prvi vrsti sezonski delavci in delavke, ki sicer prebijejo večino leta na delu v tujini.

Na zimski odpočitek se vračajo rudarji iz francoskih rudnikov okoli Montceau les Mines, Armièresa, Attinguevilla, Talanga in drugih rudarskih revirjev Francije. Iz Belgije prihajajo bledi iz nevarnih globočin premogovih rudnikov Charleroija, Chatelineauja, Serainga in drugih rudarskih središč, kjer je na stotine rudarjev iz Slovenske Benečije. Tam je zaslužek sicer dober, toda zaradi premogovega prahu in silikoze je delo zelo nevarno. Iz Švice prihajajo od Schaffhausena, Züricha, Vernayazza in Valdistica, kjer sekajo po gozdovih ali pa kopljejo jarke za regulacijo gorskih potokov. Vračajo se tudi žene iz Londona, Pariza, Švice in iz severnih italijanskih mest. Lepo so oblečene po modi, toda za to so morale trdo delati in mnogo neprespanih noči so prestale na nogah pri delu kot deklet v gosposkih hišah.

»Matjur« pozdravlja te izseljence kot ljudi, ki prinašajo s seboj občutek enakopravnosti, kajti v tujini postopajo z njimi enako kakor z vsemi drugimi in tudi italijanski delavci nimajo tam večjih pravic kakor delavci iz Beneške Slovenije. Doma pa Beneške Slovence zapostavljajo ob vsakem koraku in kamor se obrnejo ter jih vzgajajo v nekaki suženjski ponižnosti. Njihov materinski jezik je zapostavljen, zapostavljeni so pri namestitvah, v službah, pri plačah, skratka — povsod delajo z njimi kot z državljeni druge vrste. Zaradi tega prinašajo izseljenci med svoje in domačine duh enakopravnosti ter tako dvigajo samozavest tudi med rojaki, ki ostajajo doma. Obenem pa prinašajo domov sicer težko prislužena, vendar nujno potrebna denarna sredstva, da se več ali manj revne in pasivne domačije Beneških Slovencev vsaj nekoliko dvigajo in se vsaj delno osvobajajo od popolne politične, narodnostne in gospodarske odvisnosti do italijanskih sodržavljanov.

B O R

Bor ne klone pod biči vetrov,
bor se ne upogne teži sneženi,
v skalnatem svetu komaj se zmeni,
če ga udari sila plazov.

Bor je svobodno gorsko drevo,
bor je ko zemlja, ki srka jo, boren,
bor je zasidran v svojo zemljó,
žilav ko skala, ko skala odporen.

Bor je svobodno, svobodno drevó,
ne mučijo časa ga lažni fantomi...
Še takrat, ko čas ga viharni prelomi,
pade ponosen na svojo zemljó.

Ioan Zorman, Cleveland

Iz mojih dni

Na Triglav sem uprl pogled,
Prešerna v Kranju blagroval:
oba si v dušo vkoval
in šel, otrok, sem v daljni svet.

Šumečih, silnih mest sijaj,
prerij in gozdov širokost,
tujine uk in običaj
zajeli mojo so mladost.

In videl svojih sem ljudi
poštene žuljave dlani.
Premnog je pal — kot hrast je pal —
v spominu mož je vrl ostal.

Sem njim in sebi pesem pel,
povračal z njimi se nazaj,
v domačih trat mladostni raj,
bil z njimi žalosten, vesel...

In pesem moja kot nekoč
še podrhteva v tiho noč —
borivoce narodne bodri,
a toži nad odpadlimi.

Skrbi jo majhnih duš napuh,
ki jim maliči duh in sluh:
manj vreden jim je rodni glas,
bledi spomin na rojstno vas...

Proseč je naših src nemir,
k njim vrtamo za svét in smer.
K mladini stegamo roké,
pritiskamo jo na srcé,

ji dvigamo čisto zlato
slovenskih vélikih duhov,
iz mladih grl izvabljamó
glasove naših polj, bregov...

In sila našega duhá,
in vera močnega srcá
ji čuvála bo drag spomin,
spomin na nágelj, rožmarin...

PET LET Slovenskega okteta

Dobrih pet let je tega, ko sem dobil na svoji mizi v ljubljanskem radiu, kjer sem zaposlen, vabilo Sveta za prosveto in kulturo. Vsebina je bila približno takšna: »Vabimo Vas na preizkušnjo za sestavo okteta, ki bo obiskal naše izseljence v Združenih državah Amerike.« Preizkušnje se je udeležilo okrog 50 pevcev iz Ljubljane. No, sreča mi je bila mila in sestavili smo ansambel, ki ga danes poznamo pod imenom »Slovenski oktet«. Potem smo se lotili izbire programa, ki bi bil najbolj všeč našim ljudem na tujem. Vedeli smo, da to ne sme biti nekaj modernega, ampak predvsem toplega in domačega in zato je bil naš prvi pevski spored sestavljen predvsem iz naših narodnih pesmi. Lep je bil in pester. In ker smo vedeli, komu je namenjen, smo peli te pesmi še bolj iz srca. S pomočjo naše Izseljenske matice smo dobili tudi »uniforme« — slovenske narodne noše, da smo bili res kar fantje od fare. Vse je bilo pripravljeno za pot čez morje. Potem pa je prišlo kot strela z jasnega. Stric Sam je dejal: »No, slovenska pesem ni uvozna roba za nas.«

Kako nam je bilo pri srcih, si lahko mislite. Kmalu potem smo zapeli v Trstu. To je bil naš prvi koncert, pri katerem je zanimivo to, da je pri njem sodelovala tudi naša ameriška Slovenka, mezzosopranistka Ana Zafredova. Ta prvi naš inozemski koncert nam je vlił v srca vero in zaupanje vase. Nekaj mesecev kasneje smo obiskali Slovence na Koroškem. Z odprtimi rokami in srci so nas sprejeli. V sijočih očeh in toplen aplavzu smo čutili, koliko jim pomeni naša pesem. Saj so mnogi prišli na koncert tudi po 4 ure daleč iz oddaljenih hribovskih vasi.

Naš oktet v deželi kanalov, tulipanov in mlinov na veter

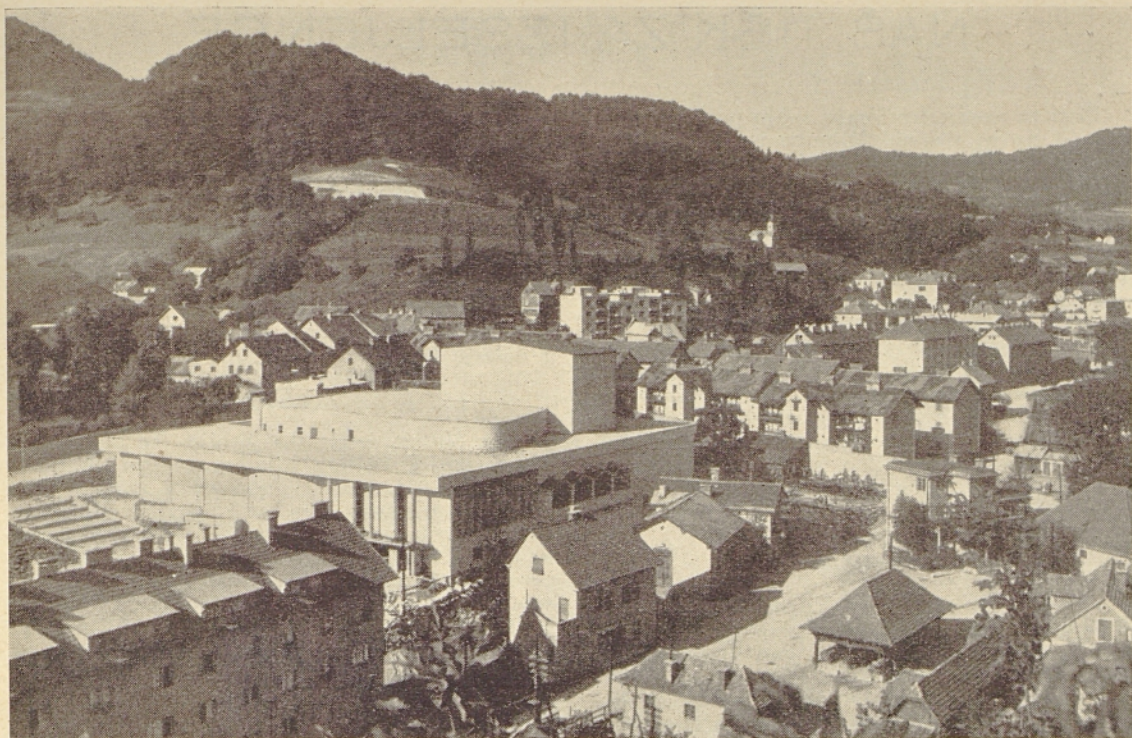
Z ameriškimi rojaki pa smo se srečali prvič leta 1955, ne sicer v Ameriki, ampak na domačih tleh. To je bilo v poletju, ko je, kakor vsako leto, mnogo naših izseljencev obiskalo svoj rojstni kraj. Slovenski oktet je sodeloval v kulturnem sporedu na prireditvi, ki jo je Izseljenska matica pripravila za izseljence. Mislim, da ne rečem preveč, če trdim, da so bili vsi rojaki, ki so nas poslušali, z našim nastopom zadovoljni. Dobro se tudi spominjam nekega koncerta na Bledu, kjer smo peli izseljencem iz Francije. Tu nas je slučajno slišal tudi neki Holanec. Naša pesem mu je tako ugajala, da nam je obljubil, da nas povabi v Holandijo. Skoraj pozabili smo že na ta razgovor, ko je čez nekaj mesecev prispelo povabilo v Holandijo. 3000 km križem po Holandiji, 17 koncertov, 2 radijski oddaji, snemanje na mikroplošče in obisk pri naših izseljencih v Heerlenu, to je lep rezultat naše enomesečne turneje po deželi kanalov, tulipanov in mlinov na veter.

Komite za kulturne zveze iz inozemstvom nas je že prihodnjo sezono poslal na veliki mednarodni amaterski folklorni festival v Llangollen v Wallisu na britanskem otočju. Dosegli smo lepe uspehe, dva naša sporeda so snemali v B. B. C. in za televizijo, kar vse ni bilo le priznanje nam, temveč tudi naši domovini in naši pesmi. Nadaljnji koncerti v tej naši plodni jeseni leta 1955 so nam bili doma in v tujini (Passau, Linz, Steyer, Trst) v veselje in vzpodbudo, poslušalcem pa v zadovoljstvo in užitek, kar so nam dokazali z mnogimi pismenimi izjavami in ugodnimi kritikami.

Leto 1956 nas je zateklo v velikih pripravah za turnejo med naše izseljence v Franciji in Belgiji. Prvotno smo imeli namen obiskati tudi naše rojake v Nemčiji, toda čas nas je prehitel, ker sta dva naša pevca tudi člana Ljubljanske opere, ki se je prav takrat tudi pripravljala za gostovanje po Holandiji in v Parizu. Tako je dobra 4 leta po svojem rojstvu Slovenski oktet šel to pot prvič v svet z namenom, za katerega je bil sestavljen.

S Slovensko izseljensko matico, posebno pa še po ljubeznivem posredovanju jugoslovanskega konzula v Strassbourgu Hinka Lotriča in slovenskih izseljenskih društev v Franciji in Belgiji smo organizirali pevsko turnejo, ki jo ne bomo nikoli pozabili. Toliko prisrčne ljubeznivosti in nesebične požrtvovalnosti, ki smo je bili deležni med našimi dragimi ljudmi v Merlebachu, Freymingu, Tucquegnieuxu, Lansu, Sallaumesu, Charleroiu, Liegeu, Eisdenu, doslej še nismo doživeli. Dragi rojaki, za vse tisto, kar ste dali vi nam z vašim toplim priznanjem takrat, s čimer ste nam dokazali, da smo tudi mi nekaj res lepega dali vam, še enkrat naša topla zahvala!

Po vrnitvi iz Francije in Belgije nam je ostal komaj mesec dni do naše turneje po Kitajski. Če bi hotel povedati, kaj vse smo videli in doživeli v tej veliki in daljni deželi, bi potreboval preveč papirja. Povem naj le, da je bila naša pot precej naporna. Saj smo v šestih tednih preleteli 25 tisoč kilometrov, imeli 21 koncertov in videli vsa večja kitajska mesta,

Ponos Trbovelčanov — novi delavski dom

zgodovinske znamenitosti, posebno pa silen napredek delovnega in kulturnega kitajskega ljudstva, ki gre danes res z velikimi koraki nasproti lepši bodočnosti. To naše veliko potovanje in koncerti ob sodelovanju izbranih jugoslovanskih solistov nam je bilo v počastitev in priznanje našemu delu. Saj je le malo Slovencev doslej videlo znamenite cesarske vrtove v Pekingu, ali se vozilo z barko po Jang Tse Kjangu, se sprehajalo po istem kitajskem zidu, letelo čez puščino Gobi, ali obiralo banane in ananas v tropskem podnebnju Kantonske pokrajine. Nazaj grede smo se ustavili tudi v Moskvi, kjer smo bili dva dni gostje ministrstva za kulturo ZSSR. Malo sta dva dneva, da bi si ogledali tako »veliko vas«, kakršna je Moskva s svojimi pet milijoni prebivalcev (Rusi pravijo Moskvi »balšoja derevna« — velika vas po naše). Vendar nam je s pomočjo naših gostiteljev uspelo videti veličastni Kremelj s svojimi čudovitimi zgodovinskimi spomeniki in neprecenljivimi dragocenostmi, videli smo nastop baletne skupine mojstra Mojsejeva, žive lutke Obrazcova in razkošno vsezvezno kmetijsko razstavo. Čeprav nismo bili pripravljeni na prekinitev potovanja, smo bili po dveh doživetjih polnih dnevih svojim gostiteljem iz vsega srca hvaležni. Naj pripomnim še to, da smo doslej na naših potovanjih peli pesmi v enajstih jezikih.

In zdaj? Dela in načrtov je veliko. V pretekli jeseni smo naštudirali spet nov spored. Če bo šlo vse po sreči, bomo morda ponesli letošnjo pomlad našo lepo pesem v Svico in Italijo, jeseni pa med naše rojake v Westfalijo.

Božo Grošelj

Vsem Jugoslovanom v Avstraliji

Naznanjamo vsem Jugoslovanom, da smo tudi letos začeli z akcijo za podporo in pomoč slepi mladini v Ljubljani. Vsak vaš mali prispevek bo dobrodošel. Rojake iz N. S. W. Qild — Tas — W. A. prosimo, da pošljejo svoje prispevke neposredno z M. O. na J. B. Skilan, 45 Pride Ave., West Geelong, Vict. Lahko prispevajo po svojih klubih J. U. Pod. društvo v Adelaide, Melbourne Geelong. Lansko leto in do danes smo prejeli samo iz Vict. nad 27 šterlingov. Imena darovalcev bodo objavljena v Rodni grudi. Gotovo se boste po možnosti odzvali tej plemeniti akciji.

Predsednik J. B. Skilan

Od leve proti desni: J. B. Skilan, B. Zobec s soprogo — in rojak Križmančič

NAŠ TISK ZA IZSELJENCE

Listi za izseljence imajo svoje posebno mesto med našim tiskom. Njihove naloge so številne: povezujejo naj domovino in izseljence, obveščajo naj izseljence o napredku domovine, o razvoju življenja v njej in o dejanskem stanju v starih krajih, izseljencem naj prikazujejo njihove rojstne in domače kraje, prikazujejo naj kulturno in gospodarsko raven v domovini, domovino naj obveščajo o življenju izseljencev in izseljencem v eni državi naj pokažejo življenje izseljencev v drugi državi. Zaradi tega je potrebno, da se ti listi v čim večjem številu razširijo med izseljenci in v domovini, ker bodo samo tako mogli izpolniti naloge, ki jih imajo.

V Jugoslaviji imamo zdaj štiri liste za izseljence. Poleg naše »Rodne grude« so še: »Matica« iz Zagreba, »Srbija« iz Beograda in »Makedonija« iz Skopja.

»Matica«

je najstarejši obstoječi list za izseljence pri nas. Izdaja ga Matica iseljenika Hrvatske v Zagrebu že od leta 1951. Ureja ga v imenu uredniškega odbora kot glavni urednik Šime Balen. Je to prav pester list, prilagojen potrebam hrvaških izseljencev v onih državah, kjer je teh izseljencev večje število. Predvsem so to prekomorske države. Med gradivom je precej prispevkov o napredku domovine, zlasti pa krajev v NR Hr-

vatski, Dalmaciji, Hrvaškem Primorju ter na otokih. Precej je tudi poročil o obiskih izseljencev v domovini ter o njihovih darilih za domače kraje. Tudi poročil o življenju izseljencev je mnogo. Posebno pozornost posveča list Gradiščanskim Hrvatom. Posamezne številke imajo po 24 strani v velikosti »Rodne grude«. List je dobro opremljen in ima tudi mnogo lepih slik.

List stane za Jugoslavijo 840 din, za ZDA pa 3 dolarje letno.

»Srbija«

je list Matice iseljenika Srbije. Ta Matica je izdala doslej že dva letnika svojega zbornika »Srbija« (1954, 1955). V novembru 1956 je izšla številka za lansko leto kot 3. številka III. letnika. Obenem pa tudi sporoča, da bo od januarja 1957 izhajala »Srbija« redno vsake tri mesece (četrtletno). List ima velike in resne naloge, saj je stanje med srbskimi izseljenci — zlasti v ZDA in Kanadi — zelo žalostno in težko. Med seboj so sprti in pogledi na našo stvarnost so jim povsem nejasni in zastrti, zlasti še po raznih natolcevanjih novo priseljenih oseb. Številka 3 ima 40 strani in je v njej več kakor 50 prispevkov. Večina med njimi prikazuje srbske kraje in razvoj v njih, zlasti industrije in gospodarstva. Objavljeni pa sta tudi poročila o skupščini Matice v Novem Sadu ter o obiskih izseljencev v domovini. Tudi nekaj pesmi, leposlovni prispevek in dve pesmi z notami sta objavljena. Vsak članek ima kratek povzetek v angleščini, kar je prav koristen domislek. List urejuje uredniški odbor z glavnim urednikom Mirkom Milojkovićem. List izhaja v cirilici in ima mnogo slik.

»Makedonija«

je »ilustrirano spisanje« Matice na iseljenicite od Makedonija v Skopju. Izhaja že peto leto (do konca lanskega leta je izšlo 44 številke) v makedonščini in cirilici. Vsebinsko ima pestro: članke o domovini in razvoju v njej, zgodovinske članke o izseljencih, spomine ob obisku domovine, življenjepise uglednih izseljencev, poročila o razvoju industrije in kmetijstva pri nas, poročila o umetnosti in kulturnih dogodkih v domovini, opise domačih krajev, notografirane pesmi, črtice itd. Izseljenstvo iz Makedonije je številno in ima list važne naloge, zlasti še, ker so izseljeni iz treh različnih držav (tudi Bolgarije in Grčije) ter nimajo enotnih pogledov na razvoj in bodočnost LR Makedonije in Makedoncev. Med njimi je zlasti zanimivo vprašanje krošnjarjev (pečalbarjev), ki jih je šlo v prejšnjem stoletju vsako leto do 60.000 (nekateri jih celo cenijo na 100.000) v tujino. List ureja uredniški odbor, odgovoren pa je D. K. Budimovski. »Makedonija« je lepo opremljena in tiskana na dobrem papirju.

Ta kratki pregled nam kaže, da se izseljenke matice polno zavedajo važnosti in pomena svojih listov ter da so ti listi dobra povezava domovine in izseljencev.

Cv. A. K.

Razkošna lepota srbske narodne noše

Nekaj *VESELJAZ* z Dolenjske

Kdo ni poznal Stemburja in njegove slovite gostilne v Kandiji onstran Novega mesta? Na zračnem senčnem vrtu nad počasno Krko se je prav imenitno sedelo. Onstran slikoviti novomeški Breg s kapituljem, na Krki živahni čolni in kričavi kopalci, pod zidom lupajoči avtomobili, za mizo pa zajetni debeluhar z dobrodušnim nasmeškom in neusahljivim virom vedno novih storij in prigod.

»Zurc se pišem,« je pravil šaljivec sam o sebi, »Stembur mi pravijo, na Jožeta sem krščen, za Pepeta me pa imajo.« Pa je imel le on druge za pepčke.

Največja slovenska občina je bila v tistih časih Smihel-Stopiče. Pravkar je dobila novega župana. Njegov prednik na županskem stolčku je bil stari Penca, doma tam nekje pod gorami, menda na Težki vodi. Bil je velik šaljivec.

Pod Gorjanci je nekje gorelo in novomeški glavar si je šel z mladim županom službeno ogledat pogorišče. Na povratku srečata starega Pencu, ki se je veselo majal proti domu. Župan ga ustavi ter ga predstavi glavarju kot svojega županskega prednika.

Pokroviteljsko stisne koščeni Penca glavarju roko in meni:

»Me veseli, gospod baron (Rechbach), da jih poznam! Ampak majhni so, majhni! Kaj bi dejal, če bi kak višji gospod zdaj prišel v Novo mesto: glavar majhen, prošt (dr. Elbert) majhen, prezident okrožnega sodišča (Gerdešič) majhen, župan (mag. pharm. Sladovič) majhen, vsi majhni. Pa bi dejal: Lejte no, lejte, um imajo in voljo, telesa pa ne!« Namuzal se je in odzibal dalje...

*

Po tisti cesti se jih je še mnogo zibalo in se jih še bo, dokler bo v Trški gori rodila trta. Naj vam povem zgodbo dveh živinskih barantavcev, pravih kmečkih judov, Zelingerja in Sekule!

Poznal ju je ves svet od Karlovca do Kranja in notri do Maribora. Povsod sta barantala in prodajala jalove in krvomočne krave za zdrave. Pod palcem sta tiščala lepe solde, v Karlovcu sta na pol zastoj nakupila živino, potem pa hajdi po sejmovih.

Na Bučki je bil semenj. Gnala sta tja več glav in jih prav dobro prodala. Nazaj grede sta pila celo pot. Pozno v noč sta šla v Novem mestu še v kavarno. Tam so ju morali slednjič vreči ven. Zdaj pa domov.

Ko sta koracala proti poganški graščini, se je za Gorjanci že svitalo. Merila sta cesto po dolgem in počez. Oglasila se je vest.

Je dejal Sekula Zelingerju: »Bogpomagaj, kaj porečeta najini ženi, ko prilezeva tako kasno domov?«

»Kaj kasno, saj bo zgodaj!« se je zakolcalo Zelingerju. »Mene bo moja z burklami!«, je prepričano pristavil.

»Meni bo pa moja skočila v glavo,« je pridil Sekula.

Pa sta pogruntala, da bo prihodnjo nedeljo na Zajčjem vrhu proščenje. Tam se bosta dobila in si povedala, kako sta ju ženi sprejeli.

Komaj sta čakala nedelje, da se pogovorita. Že pred prvo mašo je mencial Zelinger pred cerkvijo. Ko je ugledal tovariša, mu je brž hitel naproti.

»Joj, ti ne veš, Sekula, kako je bila moja žena vesela, ko sem prišel domov! Objela me je in poljubila od samega veselja. Že deset let ne pomnim tega. Mislila je, da so me v Gorjancih oropali in ubili... Kaj pa je rekla tvoja?«

»Čez živino se je prav jezila, čez živino,« je važno pravil Sekula.

»Kako to?«

»Obrnila se je prav razjarjena k meni in pričela mahati: Prekleta krava, prekleti prašič, prekleti bik, prekleta svinja! — meni pa tudi žal besede ni rekla.«

Pognal je pujske v vodo, sam pa je šel čez most

Stari most, ki je vezal oba bregova Krke, to je Novo mesto s Kandijo, je stal precej niže kot sedanji. Lesen je bil in nizko nad vodo. Za prekoračenje je bilo treba plačati mostnino en krajcar tedanje valute za vsako živo bitje. Neusmiljeni mostninar na novomeški strani je neizprosno zahteval od vsake glave krajcar in neprestano ponavljal: »Krajcar, krajcar!« da je še njemu slednjič ostalo to ime.

Prignal je Beli Kranjec čez most tri sto prašičev, da jih vnovči na novomeškem sejmu. Vestni mostninar je zahteval za glavo krajcar, torej 301 krajcar, kar je pomenilo tri srebrne goldinarje in en krajcar. Kopicca denarja! Svinjski trgovec se je nekaj časa pogajal z mostninarjem, seveda brezuspešno. Pa je obrnil svojo čredo nazaj čez most in tam na breg. Pognal je pujske v Krko, sam pa šel v mesto čez most, spotoma poganjal pujske čez vodo, jih na drugem bregu zbral in odgnal na sejmišče, presenečenemu mostninarju pa je še prej stisnil v roko bakren novčič z besedami:

»Tako, oče Krajcar, zame en krajcar!«

Menda mostninar ni imel nikdar daljšega obraza kot tisti trenutek. V gostilni pa so tisto popoldne na ta račun spraznili marsikak polič.

Viktor Pirnat

PO DOMAČI DEŽELI ...

Prešernove nagrade in štipendije. Kakor vsako leto ob obletnici Prešernove smrti so bile tudi letos 8. februarja v Ljubljani razdeljene Prešernove nagrade. Letos so bili nagrajeni: pesnik Cene Vipotnik za pesniško zbirko »Drevo na samem«, ki je nedavno izšla. V tej zbirki je pesnik zbral najboljše pesmi, ki jih je ustvaril v dvajsetih letih svojega pesniškega snovanja. Dalje je bil nagrajen slovenski slikar Gabrijel Stupica, ki se je s svojimi deli lepo uveljavil tudi v tujini. Za uspešno režijo Shakespearovega »Henrika IV.« ter za druge njegove uspešne režije dramskih del na odru slovenske Drame je prejel nagrado dramaturg in književnik dr. Bratko Kreft. Za koncertno delo v preteklem letu sta bila nagrajena Igor Ozim, mladi violinist-mojster, ki je prejel v tujini za svoja umetniška izvajanja že številne visoke nagrade in priznanja, in znani Slovenski oktet, ki je glede na njegov izredno obsežen repertoar ter na resnično umetniško prednašanje pesmi danes najboljši slovenski pevski ansambel. Za znanstveno delo pa je prejel Prešernovo nagrado France Bezlaj za knjigo »Slovenska vodna imena«, ki jo je lani izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti in je eno najobsežnejših in najbolj izčrpnih del s področja humanističnih ved v preteklem letu.

Na ljubljanski univerzi so bile razdeljene Prešernove nagrade najboljšim slušateljem. Iz »Prešernovega sklada« je bilo letos razpisanih tudi več štipendij, in sicer dve večmesečni štipendiji za umetniško in znanstveno izpopolnitev v inozemstvu in štiri štipendije za umetniško in znanstveno izpopolnitev na področju Jugoslavije. Določena je bila tudi nagrada v znesku pol milijona dinarjev, ki se podeli enemu ali več nagrajencem za najboljša dela na temo »Zgodovina narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji.«

Prvi kongres delavskih svetov bo v drugi polovici junija letos v Beogradu. Na njem se bo zbralo nad 1700 izvoljenih predstavnikov delavskih svetov in 300 drugih delegatov iz vseh krajev Jugoslavije. Takšnega kongresa doslej v zgodovini človeštva še nikoli ni bilo. Vse, kar je v zvezi z delavskim gospodarjenjem v Jugoslaviji, bo na kongresu temeljito obdelano. Delegati bodo v raznih delovnih skupinah proučili številna gospodarska vprašanja, predvsem pa probleme s področja delavskega samoupravljanja in gospodarjenja v raznih panogah. Tega kongresa se bodo udeležili tudi gostje iz tujine. Za predsednika odbora, ki bo sklical kongres, je bil izvoljen Djuro Salaj, predsednik centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Muzej v domači hiši Nikole Tesle. V domači hiši velikega učenjaka Nikole Tesle, čigar stoletnico so lani v Jugoslaviji svečano proslavljali so pred kratkim odprli muzej. Tesla se je rodil v vasi Smiljan blizu Gospića. Hiša, v ka-

Poljane nad Skofjo Loko

Ziri

teri so sedaj uredili muzej, je zgrajena na mestu, kjer je stala Teslina rojstna hiša. Muzej je urejen v dveh delih. Prvi je posvečen življenju mladega Tesle, v drugem pa so dokumenti in predmeti, ki govorijo o njegovem znanstvenem delu.

V Kostanjevici na Krki se res lahko postavi. Saj so pridni kakor mravlje, pa tudi iznajdljivi. Tako so od izkupička vstopnin gledaliških predstav vzdrževali tečaje za gospodinjstvo, pošolsko vzgojo kmečkih deklet, knjigovodstvo itd. Ti uspehi so jih tako opogumili, da so lani jeseni priredili kulturni teden, na katerem so odprli slikarsko razstavo ter imeli cel kup raznih prireditev. Posebno so se postavili člani kostanjeviške dramske skupine. Pripravili so kar pet dobro naštudiranih predstav: Benelijevo »Ljubezen treh kraljev«, Kreftove »Celjske grofe«, Cufarjevo »Ameriško tatvino«, Majerjevo »Mladost pred sodiščem« in Smrekarjevo dramatisacijo Jurčičevega »Kloštrskega zolnarja«.

Vsa vas je praznovala rojstni dan. V nedeljo, 30. decembra 1956 so imeli pri Janezu Opari v Biški vasi lepo, pa tudi svojevrstno svečanost. Skupno so praznovali srečanje z Abrahamom vsi tisti, ki so bili leta 1906 rojeni na območju bivše občine Mirna peč. 25 jih je bilo. Od teh 25 moških in 2 ženski. Razumljivo je, da je bilo to svojevrstno srečanje zelo ganljivo in so si jubilariti imeli ob dobri kapljici res dosti povedati. Izmed petindvajsetih jubilaritov jih živi danes 14 v svojem rojstnem kraju, 4 v Ljubljani, eden v Ribnici, 3 v Novem mestu, eden v Prečni in 2 na področju občine Trebnje.

Skoro 200 milijonov so prejele cerkve v Jugoslaviji lani od države. Od skupne vsote 195.600.000 din so prejele verske skupnosti 180 milijonov 600.000 dinarjev, duhovniška združenja pa 17 milijonov dinarjev. V te vsote pa niso vračunana sredstva, ki so bila porabljena za obnovo in ohranitev kulturno zgodovinskih spomenikov, med katere spadajo številne cerkve. Tudi za to so bile porabljene visoke vsote, ki so jih prispevali zavodi za zaščito kulturnih spomenikov. Katoliška cerkev v Jugoslaviji je lani prejela od države 59.510.000 dinarjev, pravoslavna cerkev 78.221.000 din, islamska verska skupnost pa 55.000.000 din. Manjše zneske pa so prejele Zveza starokatoliških cerkev, Zveza židovskih občin in evangelijske cerkev. Okrog 78 milijonov dinarjev je bilo izdanih kot del prispevka za socialno zavarovanje duhovnikov, nad 61 milijonov dinarjev pa kot osebna pomoč siromašnim, onemoglim in ostarelim duhovnikom. Duhovnikom v pasivnih krajih pa okrog 12 milijonov dinarjev.

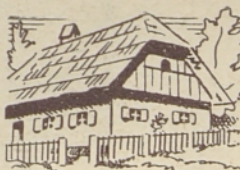
Visoke vsote so bile porabljene za gradnjo in popravilo cerkev in samostanov in za verske šole. Za popravilo katoliških cerkev je bilo določenih nad 3 milijone dinarjev, za dograditev frančiškanske cerkve v Beogradu pa 2 milijona din. Teološka fakulteta v Ljubljani je prejela subvencijo 3.227.000 din.

»Tam zgoraj na brejgi smo bili doma...«
(Prekmurska domačija)

Pri prekmurskem lončarju

Rogaška Slatina

DOM IN DRUŽINA

Babica in njena »nedeljska šola«

Med sezono, ko pridejo rojaki na obisk v rojstno domovino, se na Matici z njimi marsikaj pomenimo. Zdajle imam v mislih srečanje z rojakinjo Mary iz Clevelanda, ki je lani po dolgih štirih desetletjih spet videla svoje domače kraje. Najprej smo seveda govorili o njenih vtisih v rojstnem kraju, ki ga je spet videla po tolikih letih. Veliko se je medtem spremenilo. Električna je prišla v hiše in kajže. Vsak večji kraj ima danes šolo. Vsepovsod vidiš nove zdravstvene domove in toliko je novih tovarn. Včasih pa je bilo čisto drugače...

Rojakinja Mary je razgrnila pred nami svojo življenjsko povest, kakršnih smo že slišali tisoč in več in so si vse podobne, pa vendar različne... Kaj vse je moral vsak naš človek na tujem prestati, da se je dokopal do kruha, da si je ustanovil dom in družino, da so otroci rasli in zrasli ter končno sami prišli do kruha. Kolikšen delež so pri tem imele in imajo naše žene — danes matere, stare matere in babice — tam daleč na tujih tleh...

Rojakinja Mary je vzela iz torbice fotografijo vnuka in vnukinje, dveh ljubkih kodrolasih otrok v slovenski narodni noši. Pa me je zabeležilo pri srcu in si nisem mogla kaj, da ne bi rekla: »Takšna ljubka otročka, kakšna škoda, da ne znata slovensko...«

»Kdo pa pravi, da ne znata?« se je gospa Mary skoraj razjezila. »Pa še dobro znata in to po moji zasluzi...«

Potem pa mi je podrobno razložila vso reč.

»V naši družini smo seveda govorili slovensko. V hčerkinji družini, ki se je omožila z Amerikancem, pa govorijo angleško in vnuka hodita v angleško šolo, zato sta v začetku znala res samo kakšno besedo slovensko in nič več. Potem sem pa jaz vzela v roke vso reč. Uvedla sem z njima nedeljsko šolo... Vsako nedeljo z možem

obiščeva hčerkinjo družino, ki je precej milj oddaljena od našega doma. Toda, če imaš karo, je to majhna reč. Malo za šalo in malo zares sem se v začetku domenila z otrokoma, da ju ob vsakem obisku naučim deset slovenskih besed, ki jih morata znati napisati in si jih tudi zapomniti... No, potem se je odvijalo kar samo naprej... Otrokoma je bila moja nedeljska šola od sile všeč. Od deset be-

sed smo kmalu prišli na dvajset, trideset. Kar lekmovala sta med seboj... Potem sem jima pripovedovala zgodbe iz mojih otroških let, seveda slovensko — besede sta mi kar pila iz ust. No, in danes se prav lepo po slovensko pogovorita in tudi bereta... Rada imata pravljice v mladinskem kotičku »Rodne grude«. Tudi zdaj sta mi naročila, da ja ne bom pozabila prinesiti s seboj slovenskih knjig. Najbolj težko čakata na Martina Krpana, o katerem sem jima tudi pripovedovala... Res moja nedeljska šola se je kar dobro obnesla...«

Tako nam je pripovedovala rojakinja Mary, dobra slovenska žena in babica, ki tam v daljnem ameriškem mestu pri svojih vnučkih, ki so »že čisto ameriški«, pomaga ohranjati lepo slovensko besedo in krepiti korenine mladega slovenskega rodu.

Rojakinje, ali je med vami še kaj takšnih babic...?

Ina

Kamilice - najboljši domači zdravnik

Še pomnite, kako so nas mati zdravili takrat pred mnogimi leti, ko še nismo poznali ne injekcij ne vitaminov in ne vseh teh najrazličnejših tablet, s katerimi se zdravimo dandanes. Zdravili so nas z zdravilnimi zelišči in rožami, ki so jih nabirali po travnikih, gozdovih, v gorah, nekatere pa so zrasle tudi na vrtovih. Med temi zavzema in tudi zasluži pač eno najvidnejših mest naša domača, ponižna — kamilica. Ta skromna rumenobela rožica je bila nekoč in ostaja še danes, ko je tudi zdravilstvo zelo napredovalo — naš vsestranski, dobri domači zdravnik. Pri čem vsem nam pomagajo kamilice?

Osladkan kamiličen čaj damo dojenčku že v prvih mesecih njegovega mladega življenja, da mu preženemo zaprtje. Kamiličen čaj nam pomaga pri želodčnih in črevesnih krčih, katarjih prebavil, že-

ločnih in črevesnih obolenjih. S kamilicami izpiramo gnojne rane, vnete oči, usta, grlo. Pri vnetjih jajčnikov, maternice, ledvic, mehurja, hemeroidih itd. nam učinkovito pomagajo sedežne kopeli z vročimi prekuhanimi kamilicami.

Tudi v kosmetiki so kamilice zelo koristne. Če se umivamo s kamilično vodo, ostane naša polt gladka, čista in sveža. Kamilice poživljajo krvni obtok, krepijo in čistijo znojnice, izravnavaajo gube, odstranjujejo suhi lišaj, izpuščaje, vnetja; zdravijo rane, ozebline itd. Uporabljamo jih povsod tam, kjer bi nam voda preveč razdražila kožo. Svetlolaske, ki hočejo ohraniti svoje lase svetle in blesteče, si jih umivajo s kamiličnim čajem. Da, na tisoč načinov so nam koristne skromne, drobne kamilice, zato ne smejo manjkati v nobenem domu.

Lojze Zupanc

Velikan, pastir in kozel

Belokranjska pripovedka

V Gorjancih je živel velikan. Nič ni delal, a vseeno je dobro živel; pastirjem je kradel ovce, govedo in teleta, si jih pekel na ražnju in se redil. In ni ga bilo dneva, da bi si z ukradenim živinčetom ne omastil brade.

Nekoč je mlad pastirček pasel na pašincih ovce in koze. Največji in najlepši v vsej čredi je bil stari kozel, ki je na klic pastirjeve svireli zganjal ovce in koze v čredo.

Toda kozel je kozel! Nekega dne se je sam preveč oddaljil od črede in zašel pred skalnato

votlino, kjer je domoval gorjanski velikan. Ko je velikan zagledal kozla, ga je pograbil in skrnil v skvožnjo*, da bi ga naslednji dan nataknil na razžen in si ga spekel za obed.

Pastir je iskal izgubljenega kozla. Komaj je zapiskal na svirel, že je kozel zameketal v velikanovem skrivališču.

»Vrni mi kozla!« je zaklical pastirček pred votlino. »Če mi ga ne vrneš, te bom premlatil, pa četudi si velikan!« se je oju-načil.

»Na mojem pašincu se je pasel, zato bo moj!« se je zadržal velikan iz votline.

»Vrni mi kozla! Če ne, te premlatim!« je pastir ponovil grož-njo.

»Oho, tebe se pa res bojim!« se je zakrohotal gorjanski ve-likan. »Koliko te pa je?«

»Toliko, kolikor me vidiš,« je pastir pogumno odvrnil. Potlej pa je zapiskal na svirel in za-peil:

»Kozel, kozel, Meketač,
stresi velikana iz hlač!«

In kozel se je pognal iz vot-line ter se izozad zaletel s to-likšno silo, da je velikana za-neslo po strmi rebri. Velikanu je dričalo: tekel je in tekel, se lovil za breze in hraste, pulil med tekom drevje iz zemlje, a ustaviti se ni mogel. Ustavil se je šele v dolini, prav ob vzož-ju Gorjancev. A kako! Tebilil je vznak s tolikšno silo, da se je tankaj, kjer je padel, vdrla zemlja v globoko drago.

Preden se je pobral in prisopihal nazaj pod vrh Gorjancev, kjer je imel svojo skalnato votlino, sta pastir in kozel že zdavnaj odšla domov.

Na mestu, kjer se je velikan vdrl v drago, stoji danes vas. Belokranjci so ji vzdeli ime — Drage...

Tako pravijo.

* skvožnja — luknja.

Lojze Beltram:

Uganke

Tam dobiš ga,
kjer je veselica,
toda vedi,
da to ni potica.
Vsak možakar
pravi, da je »belo«,
a beline
nikdar ni imelo.
To vsakomur
znana je pijača,
ki človeku
um v norost obrača.

Belo vino

Ta uganke je pa taka:
Ptič prav takšen je ko sraka
saj na njem sploh ni razlike,
ker enak ji je do pike.

Mož od srake

Vanjo vliješ tekočino,
včasih vodo, včasih — —;
Naj pove nam naša Mica,
da ta reč je — — —.

Steklenica

Štiri noge jaz imam,
a hoditi sploh ne znam;
poleg mize tih stojim
in nikoli ne sedim.

Stol

Ne rezgeče niti riga,
če vesel je, z repom miga,
lajati zna prav zares,
temu pravimo mi —.

Pes

Kaj naj vendar bi to bilo:
Žepno namreč je rezilo,
rabiš ga lahko vsak hipec,
mi mu pravimo pa — — —.

Pipec

Je iz jajca se zvalilo,
čivka srčkano in milo,
hrano kar po tleh si išče.
To ni zajček, temveč — —.

Pišče

Triperesna sem rastlina,
slastna moja je vsebina,
toda ne za vsaka usta,
zajček me najraje hrusta.

Detelja

Manica

Zanimiva svatba

Muha in komarček,
ta najmlajši parček

je takole sklenil,
da se bo oženil.

Godec gibčen, uren,
je bil črni muren,

mravlja pa oholo
je plesala kolo.

Za obed skrbela
pridna je čebela,

polna bila skleda
sladkega je meda.

A namesto vina
svatovska družina

pila je vodico,
jutranjo rosico.

Domovina

USPESNO DELO DVEH SLOVENSkih BANK V CLEVELANDU

Slovenski hranilni zavod St. Clair Savings & Loan Company v Clevelandu objavlja svojo bilanco za 31. december 1956. Bilančna vsota znaša 25.482.000 dolarjev. Hranilnih vlog ima zavod 19.319.000 dolarjev, posojil na prvo knjižbo pa za 19 milijonov 887.000 dolarjev. Rezerva in nerazdeljeni dobički znašajo 1.664.450 dolarjev, gotovina in vladni vrednostni papirji (bondi) pa znašajo 2.829.000 dolarjev. Glavnica znaša 245.000 dolarjev. Zavod ima dve poslovalnici (lastna poslopja so vredna 156.000 \$), hranilne vloge pa obrestuje po 3%. — Tudi The North American Bank Company iz Clevelanda je slovenski denarni zavod, ki ima tri poslovalnice. Bilančne vsote je imel 31. decembra 1956 skupno 20.067.000 dolarjev, od tega hranilnih vlog za 18.290.000, posojil za 9.006.000 dolarjev, vladnih papirjev za 7.426.000, gotovine in naložb pa 2.616.000 dolarjev. Dobička, rezerve in nerazdeljenega dobička ima za 701.000 dolarjev. Glavnica znaša 500.000 dolarjev. Vloge pri obeh zavodih so zavarovane do 10.000 dolarjev.

ASADA PRI SLOVENSLEM ROJAKU V RAMOS MEJLI

Slovenski industrialec Lojze Grebenc je priredil na svojem domu v Ramos Mejli v Argentini dva »asada« (kosili na argentinski način). Prvi asado je bil za Lojzetove rojake Slovence. Na njem je igral slovenski harmonikar in peli so slovenske pesmi. Drugi asado pa je bil za rojake Lojzetove žene, ki je po rodu Paragvajka. Na njem so ob spremljavi harfe in kitar peli melodične pesmi v jeziku prvotnih paragvajskih naseljencev, guarani. Tako sta se znašli dve tako različni kulturi.

GREGORČICEVA PROSLAVA V CORDOBI

25. novembra 1956 je bila v Cordobi v prostorih Slovenskega delavskega podpornega društva »Edinost« proslava 50-let-

Rojakinja A. Rossmann iz Shey-bogana s svojimi številnimi vnuki

nice smrti Simona Gregorčiča. Uvodoma je pel društveni pevski zbor pod vodstvom Karla Greguriča. Glavna točka sporeda je bilo odkritje Gregorčičeve slike, ki jo je povečal predsednik društvenega mladinskega odbora Hector Govednik. V kastiljanščini je govoril o pesniku Albert Drašček, v slovenščini pa Jože Fir. V kastiljanščini so deklamirali Gregorčičevo pesem »Nazaj v planinski raj«. H koncu je Fran Kurinčič pozval vse navzoče k zbiranju za Gregorčičev spomenik v Kobaridu.

GREGORČICEV VEČER V BUENOS AIRESU

16. decembra 1956 je bil v armenski dvorani v Buenos Airesu velik Simon Gregorčičev večer. Slavnostni govor je imel predsednik Gregorčičevega odbora Franc Gomilšček. Sodelovali so mešani zbor društva »Bratstvo« pod vodstvom E. Kaučiča, Paternalski moški zbor pod vodstvom pevovodje Cirila Jekšeta, mešani zbor SPD iz Ville Devoto pod vodstvom Jakoba Kreblja ter solisti Zofka Sulič, Karla Kobal-Fiori in baritonist Angel Hrovatin. Vsi so peli samo Gregorčičeve pesmi, združeni zbori ob zaključku pa

»Nazaj v planinski raj«. Bilo je tudi več deklamacij. V španščini so deklamirali »Sočo«. Solospeve je spremljal pianist Anton Soler.

50 LET SLOVENSKEGA DELAVSKEGA DOMA V CLEVELANDU

1. januarja 1957 je bilo trideset let, ko je bil odprt Slovenski delavski dom na Waterloo Rd. v Clevelandu. Ta dom je med devetimi slovenskimi narodnimi domovi v Clevelandu eden izmed najbolj obiskanih in najbolj delavnih središč slovenskega društvenega življenja. Zidali so ga v letu 1926. Ob otvoritvi je bilo navzočih 10.000 rojakov in njihovih prijateljev. Pod okriljem doma delajo ali pa imajo v njem svoje prostore pevski zbor »Jadran«, dramski zbor »Anton Verovšek«, Slovenska delavska čitalnica, Mladinski pevski zbor, krožek mladine SNPJ št. 3, Progressivne Slovenke krožek št. 1 in drugi. Proslava 50-letnice je bila na družabnem večeru 31. decembra 1956.

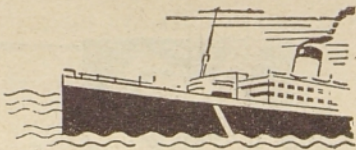
PROSLAVA 29. NOVEMBRA V CORDOBI (ARGENTINA)

Ob jugoslovanskem narodnem prazniku, 29. novembra, so rojaki v Cordobi pričeli proslavo s položitvijo venca pred spomenik argentinskega osvoboditelja generala San Martina. Zatem so predvajali filma »Zastava« in Jugoslovanski narodni plesi, ki sta bila oba všeč našim in argentinskim gledalcem. Zvečer pa je slovenska mladina priredila v prostorih Slovenskega delavskega podpornega društva »Edinost« pestro prireditvev. Na sporedu je bilo petje, plesi, deklamacije in recitacije. Za jugoslovansko veleposlanštvo je bil navzoč prvi tajnik Predrag Grabovac z večjim številom uslužbencev. Govor je imel v kastiljanščini Anton Govednik.

PROSLAVA 29. NOVEMBRA V BUENOS AIRESU

Naši rojaki v Buenos Airesu so imeli celodnevno proslavo dneva jugoslovanske republike

na tujih tleh

29. novembra 1956. Dopoldne je bil kulturni spored v veliki dvorani »Gran Cine Florida«. Kljub temu, da one dni v Buenos Airesu niso izšli časniki, je bila dvorana polna. Nastopili so mešani zbor Slovenskega podpornega društva iz Villa Devoto pod vodstvom Jakoba Kreblja, Slovenski moški zbor s Pater-nala pod vodstvom Cirila Jak-šeta, hrvaški tamburaški zbor »Jorgovan« iz Dock Suda pod vodstvom Ivana Grgurića, za-tem skupina mladih pesalcev Jugoslovansko - argentinskega društva iz Dock Suda in plesna skupina »Istra«, ki jo vodi El-vira Oreb. Slavnostni govor je imel Ivo Sazunić. Skupno kosilo je ob 13. uri priredilo Jugoslo-vansko-argentinsko društvo na Dock Suda. Zvečer pa se je vsa jugoslovanska naselbina skupno z jugoslovanskim veleposlani-kom Slavoljubom Petrovićem zbrala v Slovenskem podpornem društvu v Villi Devoto. Tu so spet nastopili pevski zbori, plesna skupina in tamburaški zbori kakor dopoldne. Poleg tega pa so prikazali še naj-mlajši člani naše kolonije ljub-ke igrice in tudi mladi pianist Sviličić se je odrezal. Posebno ganljiv je bil prizor, ko sta si mladini Delavskega podporne-ga društva iz Ville Devoto in mladini Jugoslovansko-argen-tinskega kulturnega društva iz Dock Suda obljubili čim tesnej-še sodelovanje. Na koncu je bil prikazan film o jugoslovanskih ljudskih plesih, pri katerem pa so udeleženci obžalovali, da ni v njem prikazana nobena slo-venska plesna skupina niti kak slovenski ljudski ples.

NOV DOM V ELYJU, MINN.

Chicaška Prosveta poroča, da so rojaki na Elyju, Minn. zgra-dili Jugoslovanski narodni dom, ki je stal okrog 200.000 dolarjev. To je nekaj izrednega za tako razmeroma majhno naselbino kakor je Ely, ki šteje komaj 6000 prebivalcev. Za to zgradbo so zlasti zaslužni odborniki Doma John Mehle, Frank Tomšič, Joseph Kovač ter Frank Jenko.

Iz nekdanjega kulturnega življenja Slovencev v Gladbecku — Westfalija. Pevski zbor »Slavec«. Drugi od leve proti desni rojak Martin Lončar

V mestni upravi mesta Ely je večina Slovencev, nekaj pa tudi Fincev. Videti je, da so Jugo-slovani, predvsem pa Slovenci, na Elyju podjetni in vplivni.

NOVA VELIKA KAMPANJA SNPJ

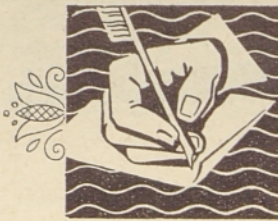
Slovenska narodna podporna jednota v Chicagu je s 1. januarjem 1957 razpisala novo kampanjo za pridobivanje novih članov in za povečanje zavarovalnih vsot oziroma raz-redov. Kampanjo so nazvali »Booster kampanjo«. Geslo kampanje je: »Vsak član je booster SNPJ«. Nabiralci novih članov bodo vsi točkovani in bodo po posebnih tabelah in točkah do-bili za svoje prizadevanje na-grade. Poleg splošnih nagrad so tudi še nagrade za državna, okrožna in narodna tekmova-nja. S takim prizadevanjem želi SNPJ enako kakor vse druge podporne organizacije nadome-stiti izgubo umrlih ali izstopiv-ših članov. SNPJ želi postati večja in močnejša, kajti — tako izjavljajo — vsako životarje-nje je znak nazadovanja in propadanja.

ZLATA IN SREBRNA POROKA V ARGENTINI

17. novembra 1956 sta praznovala zlato poroko rojaka Jožef in Ivana Suban, doma iz Brjij na Krasu. Rojak Suban je mnogo prispeval k napredku slo-venske pesmi in slovenskih pev-skih zborov v Argentini. — 10. novembra 1956 pa sta praznovala 25-letnico poroke Jože Peter Ušaj in Rudolfa, roj. Pod-gornik. Na praznovanju srebr-ne poroke v prostorih Sloven-skega podpornega društva v Villa Devoto pri Buenos Airesu je bilo okrog 200 oseb.

KULTURNA PRIREDITEV MLADINE V VILLI DEVOTO

Ob prvi obletnici Slovenske knjižnice »Emilia Miklavič-Bajt« v Villi Devoto je pri-re-dilo Slovensko podporno dru-štvo 6. januarja 1957 lepo otro-ško prireditev, na kateri so na-stopili najmlajši slovenski otroci v starosti od 6. do 14. leta s plesi, točkami čarodejne spret-nosti, z burko ter igro v dveh dejanjih. Uspeh je bil prav lep in zadovoljiv.

Pero IZSELJENCEV

OPOZORILO

Cenjenim naročnikom »Rodne grude« ponovno sporočamo, da bo list v bodoče izhajal vsak mesec, ter smo zato morali naročnino nekoliko zvišati.

Zdaj velja »Rodna gruda« letno: za ZDA 3 dolarje, Francijo 600 frankov, Belgijo 90 Bfrs, Holandijo 7 guld, Nemčijo 8 DM, Italijo 1000 lir, Avstrijo 40 šilingov, Anglijo 1 funt, Avstralijo 1 avstralski funt, Argentino 30 pezov, Jugoslavijo 750 dinarjev.

Rojake, ki jim pošiljamo list na ogled, prosimo, da se čimprej naroče, ker le tako bodo lahko dobili vse letošnje številke.

UPRAVA

FREYMING, MOSELLE, FRANCIJA

Prejmite srčne pozdrave in čestitke k novemu letu 1957. Zopet sem pridobil enega novega naročnika za »Rodno grudo« in to je rojak Gorišek Martin. Ta mi je dal 600 frankov ter Vas prosim, da mu list čimprej pošljete. Rojak Jožef Lovrin in jaz pa pošiljava naknadno po 100 frankov. Zadovoljni smo, da bo »Rodna gruda« izhajala vsak mesec. Prilagam 1000 frankov, in sicer 800 kot naročnino 200 frankov pa naj bo v dobro matice. Pozdravljam vse čitatelje »Rodne grude« kakor tudi uredništvo in upravnštvo lista.

Janez Rugelj

BROOKLYN 27, N. Y.

Prejela sem koledar Slovenske izseljenske matice. Zelo se mi dopade. Pošiljam Vam tri dolarje, kar pa je več, naj bo za tiskovni sklad.

Helen Pellich

CITE BELLE ROCHE, COCHEREN, FRANCIJA

Prilagam Vam 1000 frankov za obnovitev naročnine za »Rodno grudo« za leto 1957. Prejmite lepe pozdrave.

Franz Podobnik

TORONTO 15, ONT., CANADA

S tem pismom sem se nekoliko zakasnil. Bil sem namreč tri tedne odsoten po poslih in obiskih po Ameriki. Dobil sem dva nova naročnika, tako da jih je zdaj skupno 6. To sta rojaka mr. Peter Vipavec in mr. Frank Matjasic, oba iz Toronta, Ont., Canada. Upam, da bom v bližnji bodočnosti dobil še kaj naročnikov. Prijateljski pozdrav vsem

J. Sheryak

MEADOWLANDS, PA.

Prejel sem koledarje in zdaj pa hočem poravnati naročnino skupno za dve leti za »Rodno grudo« in tudi za oba prejeta koledarja. Tako Vam pošiljam 10 dolarjev, kar je več, pa naj bo za cigaro ...

Andy Martinčič

TIMMINS, ONT., CANADA

Obnavljam naročnino za list »Rodna gruda« za leto 1957 ter Vam pošiljam dva dolarja. Z bratskim pozdravom

Ivan Bolha

BROOKLYN, N. Y.

Oprostite, ker sem pozabil poravnati naročnino za list »Rodna gruda«. Tu Vam prilagam 5 dolarjev kot naročnino za nazaj in za naprej. Prejmite najlepše pozdrave

John Sitar

KENT, WASH.

Prav lepo se Vam zahvaljujem, ko ste mi poslali Slovenski izseljenski koledar za leto 1957. V njem je zelo veliko čtiva, kar mi prav pride, ker je vse zelo zanimivo. Naznanjam Vam, da sem Vam poslala »petak«, da mi boste »Rodno grudo« pošiljali celo leto in tudi prihodnji koledar za leto 1958. Rada bi Vam pridobila kaj novih naročnikov, pa ne morem hoditi, zato mi oprostite. Vas vse prav lepo pozdravljam in voščim vesele praznike in srečno novo leto.

Mary Dernach

ARMSTRONG, CO.

Pošiljam Vam dva dolarja za »Rodno grudo«, ker mi ni znano, če mi je naročnina že potekla. Pozdrav

Joseph Bregar

KIMBERLY B. C., CANADA

Dva izooda Slovenskega izseljenskega koledarja smo prejeli. Oprostite, ker sem tako dolgo odlašala s pisanjem. Koledar kakor tudi »Rodno grudo« čitamo prav z veseljem. Pošiljam Vam 5 dolarjev za dva koledarja, enega za nas in enega za rojaka Petra Pirc, ki ga je tudi prejel. Najlepša Vam hvala. Vas pozdravlja

Mary Winko Wrhovsek

SPRINGFIELD, ILLINOIS

Po tvrdki Leo Zakrajšek boste prejeli 7 dolarjev, in sicer za Slovenski izseljenski koledar in enoletno naročnino »Rodne grude« za mene. Druga naročnina pa je tudi za »Rodno grudo«, katero pošiljate na naslov Joseph Ovca, Springfield, Illinois, USA.

John Gorsek Sr.

ANNABERY, DEUTSCHLAND

Danes sem prejel Vaše cenjeno pismo. Veseli me, da ste prejeli denar, zato Vam danes pošiljam 10 DM kot naročnino na »Rodno grudo« za leto 1957. Ze v naprej se Vam zahvaljujem za lepe domače slike v »Rodni grudi« in Vas vse skupaj lepo pozdravljam

Juri Pogačar

BAD AIBLING, DEUTSCHLAND

Pošiljam Vam 10 DM kot naročnino na »Rodno grudo« za leto 1957. Ostalo pa prejmite za tiskovni sklad. Bil sem zelo vesel tega lista in se počutim kot doma, kadar ga čitam. Bil sem še otrok, ko sem zapustil to lepo slovensko domovino in je ne bom nikdar pozabil, čeprav sem videl že veliko mest. Prav lepo

se Vam zahvaljujem za »Rodno grudo«, za pismo, posebno pa še za radijske pozdrave. Bodite vsi skupaj lepo pozdravljeni

Josef Schuster

INDIANAPOLIS, IND.

Priloženo Vam pošiljam 6 dolarjev za obnovev naročnine na »Rodno grudo« za: Joe Klemen, Ivana Sasek, Julka Klemen in Tončka Klemen. »Rodna gruda« je meni zelo priljubljena revija, katero skrbno preberem od prvega do zadnjega lista. Hranim še zdaj vse izdaje. Sem pa naročnica že od prve številke. Tudi jaz sem kot mnogo drugih rojakov obiskala rojstno domovino. Prvič sem jo obiskala leta 1950, drugič pa 1956. Kakšna je razlika v Jugoslaviji; dosti je napredovala. Posebno se mi je dopadlo, ko smo se vozili s »Putnikovim« avtobusom po Sloveniji. Lepa je Slovenija in lepe so njene prirodne lepote.

Želim vsem čitateljem »Rodne grude« kakor tudi vsem rojakom in uredništvu srečno in veselo novo leto 1957

Ivana Sasek

Rojaka Mary in Rudi Potočnik iz Detroita sta v rojstnem kraju lani praznovala 40-letnico poroke. Cestita jima mali nečak Iztok

EAST MOLINE, ILLINOIS

Prejel sem dva izvoda Slovenskega izseljenskega koledarja in Vam pošiljam s pošto nakaznico 5 dolarjev. Upam, da bo dovolj. Letošnji koledar je res lep in zanimiv ter je ponos nas izseljencev, posebno pa tistih, ki jim ni mogoče, da bi obiskali svoj rojstni kraj. Moj vzrok je dolgoletna bolezen moje soproge. Kar se tiče »Rodne grude«, sem tudi jaz za to, da bi izhajala vsak mesec. Pozdravljam vse skupaj in Vam želim srečno novo leto

Ignatz Resetich

SEINE ET MARNE, FRANCIJA

Pošiljam Vam 500 frankov, ker sem čital v zadnje številki »Rodne grude«, da se je cena nekoliko zvišala, ker bo izhajala vsak mesec. Malo kasneje boste prejeli drugih 500 frankov. Prejmite srčne pozdrave

Jožef Skrlec

CLEVELAND 41, OHIO

Prejela sem tri izvode Slovenskega izseljenskega koledarja ter Vam prilagam 7.5 dolarja. Koledar se nam zelo dopade, je lepo urejen in ima krasne slike iz domovine. Želim Vam obilo uspeha. Prejmite vsi pri Slovenski izseljenski matici najine lepe pozdrave

Andy in Alice Mirtlich

STIRING, WENDEL, FRANCIJA

Sporočam, da sem prejela list »Rodna gruda«, za katerega se Vam najlepše zahvaljujem. Pošiljam Vam enoletno naročnino. Oba rada čitava »Rodno grudo«. Posebno rada gledava slike iz Slovenije. Vas najlepše pozdravljava

Ivan in Fani Kozina

Posebni strokovni sejmi mednarodnega pomena, ki bodo letos v Ljubljani

Gospodarsko razstavišče v Ljubljani bo letos priredilo šest posebnih strokovnih sejmov mednarodnega pomena, in sicer:

Drugi sejem mode in usnjarstva z mednarodno udeležbo in revijo sodobnega oblačenja bo prikazal najnovejše spomladanske in letne tkanine, ženska, moška in otroška oblačila v raznih modernih vzorcih, dalje modele moderne obutve, razne usnjene in galanterijske izdelke, kakor tudi stroje in pomožna sredstva za tekstilno, usnjarstvo in predelovalno industrijo. Ta sejem bo prirejen od 30. marca do 7. aprila. Pri njem bodo sodelovala tudi podjetja iz inozemstva. Na sejmu bo tudi modna revija sodobnega oblačenja.

Sejem prometnih sredstev z mednarodno udeležbo, ki bo trajal od 25. maja do vključno 2. junija, bo prikazal vse vrste sodobnih prometnih sredstev za zračni, suhozemni in vodni promet. Razstavljene bodo tudi razne prometne in signalne naprave. Ta sejem prometnih sredstev bo ustvaril najboljši kontakt med proizvajalci in kupci.

Mednarodni sejem embalaže bo od 29. junija do 7. julija. Prikazal bo najsoodnejša sredstva za embaliranje, kakor tudi razne vrste embalaže za razne potrebe.

Drugi jugoslovanski eksportni sejem od 3. do 11. avgusta bo edinstvena prireditvev ne le v Jugoslaviji, temveč v vsej Evropi. Ta sejem bo na enem mestu zbral vse vzorce naših izvoznih artiklov, obenem pa tudi množične inozemske kupce teh artiklov, ki bodo na tem sejmu imeli edinstveno priložnost, da se seznanijo s celotno bogato in kvalitetno izbiro naših izvoznih artiklov in da na samem sejmu lahko sklenejo in zaključijo kupne pogodbe.

Tretji mednarodni, vinski sejem bo od 4. do 15. septembra. Njegov namen je, da v ostri mednarodni konkurenci najkvalitetnejših vin vsega sveta doseže kar najlepše uspehe v mednarodni trgovini vin. Mednarodni vinski sejmi v Ljubljani so se v inozemstvu že uspešno afirmirali, kar dokazuje dejstvo, da bo ob času tega sejma v Ljubljani tudi kongres Mednarodnega združenja vinogradnikov, ki ima sedež v Parizu.

Cetrty mednarodni sejem radia in telekomunikacij od 26. oktobra do 3. novembra bo ponovno prikazal velik izbor najnovejših proizvodov s področja elektrotehnike, radia in televizije, telekomunikacijskih naprav, industrijske in medicinske elektronike itd.

ZA VSE TE SEJME V LJUBLJANI JE DOMA IN V INOZEMSTVU ZELO VELIKO ZANIMANJA, SAJ BODO NUDILI PROIZVAJALCEM, TRGOVCEM IN POTROŠNIKOM EDINSTVENO PRILožNOST, DA SE SEZNANJIO S CELOTNIM IZBOROM NAJMODERNEJSIH PROIZVODOV DOTIČNE STROKE, KAKOR TUDI Z VSO POTREBNO TEHNIČNO IN KOMERCIALNO DOKUMENTACIJO.

Točne informacije daje: Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, Titova 50, telefon 32-922.

Predstavnštvo Gospodarskega razstavišča v Beogradu, Baikanska 27, telefon 27-331.

Predstavnštvo Gospodarskega razstavišča v Zagrebu, Dogenova 6, telefon 32-269.

MAMAŠA POVEST

Ciril Kosmač

SREČA

(Nadaljevanje in konec)

Vse skupaj se mi je zdelo za malo in sem se skušal izviti. Bojevati pa sem se moral skoraj z vsemi silami, kajti roke so me držale krepko in čutil sem, da se privija k meni toplo telo majhnega dekleta. Borba je trajala precej dolgo. Sopihala sva obadva in poskakovala po razbeljenih, okroglih prodnih kamnih. Ko sem se končno s sveto jezo osvobodil, je stala pred menoj Tinka. Bila je v kratkem rožnatem krilcu in belem svilenem životku; v globokem izrezu je tičal širok, razpihnjen nagelj. Dihala je globoko, nosnice so ji drgetale, lica so bila rdeča. Pogledala me je naravnost v oči s svojim dvojnimi pogledom in z zamolklim mehkim glasom rekla:

»Ali si hud? — Kako je mami, sem te mislila vprašati. In ker si tako lepo čepel, se nisem mogla premagati, da bi te ne prestrašila.«

In v lica so se ji vdolble jamice, ki so oznanjale bližajoči se smeh.

»Slabo ji je,« sem brezbrizno dejal. »Prestrašil se pa nisem.«

Priprava na smeh je izginila.

»Slabo,« je rekla. »Že štiri leta boleha. — Zdaj se pa že dolgo nisva videla.«

»Saj me ni bilo doma. Kaj pa ti?«

Pogledal sem jo. Moj pogled je začutila kakor dotik; zravnila se je in pogledala v globoki izrez svojega životka.

»Bluzi mi je preozka,« je rekla. »Ti si pa tudi malce zrasel. — — — Vse mi je preozko, vse me razganja. — — — Ko pride Matelič, si vzamem novo krilo. In bluzi tudi,« se je nasmehnila. — — — »Ponoči ne morem spati, vznak ležim in, kadar je mesec, grem iz hiše. Po rosni travi hodim.« Umolknila je in čakala, da bi kaj rekel. Ker sem molčal, je vprašala: »Ali se tam, v Gorici, tudi tako rujete v šoli, kakor smo se mi? Jaz bi se še ruvala, če bi hodila v šolo.«

Potegnila je nagelj iz izreza pri polnem životku in ga vrtela v rokah, ki so bile potne; sonce je sijalo nanje in na njih so se iskriale drobne iskre znoja, kakor se v opoldanskem soncu iskri v miški.

»Tam je srednja šola,« sem povedal.

Molk.

»Saj sem mislila. Ali si to v Gorici kupil?« je pokazala z nageljnom na moje kopalne hlačke.

»Ne. Mama mi je sešila.«

»Siva še lahko. Saj vidim, hlačke so iz starega dežnika. Zdaj se tudi mi ne kopamo več nagli.«

Spet molk.

»Zdaj pa grem,« je rekla, se ritenski umaknila za korak in začela cefrati nagelj.

»Jaz moram tudi k mami, ker je sama doma,« sem dejal in se okrenil.

Ko sem se po nekaj korakih ozrl, sem jo videl, kako je počasi skakljala s kamna na kamen, se pozibavala na njih in z rokami lovila ravnotežje; trgala je nagelj in rdeči, drobni lističi so kapljali na belo, razbeljeno prodno kamenje, kakor kaplje krvi, ki jih seje na begu preplašena ranjena žival. Poletna tišina je glasno brnela, srce mi je burno utripalo in mi sililo v grlo.

To je bilo moje zadnje srečanje s Tinko.

Nekaj dni preden sem se v jeseni odpravil v Gorico, so z velikim hrupom zagnali, da je Tinka noseča. Govorili so naravnost čudovite stvari in tisti, ki so Tinkino blagoslovljeno stanje prtili orožnikom, so se lahko šteli k dobrim in pametnim. Župnik je o tej stvari javno govoril s prižnice; med pridigo je dvakrat segel po evangeliju in z veličastnim basom prebral tisto o pohujšanju teh malih, o mlinskem kamnu za vratom in o potopljenju na dnu morja. Ta pridiga je še bolj podžgala gorečnost vaških klepetulj, ki so takoj preštele vse nove obleke, predpasnike in životke, ki jih je v tistem letu nosila Tinka; na svoje veliko začudenje so tudi ugotovile, da sta v tem letu kramarja od beneške meje podvojila, če ne potrojila svoje prenočevanje pri Strežku. Križale so roke pod predpasniki, se majale s celim gornjim životom in se kajpak tudi tokrat niso mogle zediniti v svojih mnenjih. Uranjkarica je imela prvo besedo. Govorila je nezaslišane stvari o nečednih star-

»Z rokami je lovila ravnotežje...«

cih; potegnila je iz sv. pisma zgodbo o Suzani in o tistih dveh nemarnih starinah, ki sta jo zasledovala pri kopanju; in ker se ji je ta zgodba zdela prestara in mi osebno nihče poznal ne Suzane ne starcev, se je zatekla v zatolminske grape in povedala resnično zgodbo o sedemdesetletni pregrehi, ki živi tri ure od vsega sveta in ima otroka s svojo lastno hčerjo; videla ga je na lastne oči.

V pozni pomladi je Tinka rodila. Ko je prišla babica v hišo, je Strežek stekel v hram, stulil se je med lese in si z rokami zakril ušesa; vendar pa se mu je zdelo, da sliši pretresljive porodnične krike. Tinka je porodila dekletce. Živo in zdravo dekletce, toda bebasto. Po svoji materi je podedovalo samo drobne, za spoznaje škilaste oči in črne lase. Strežkovka je obupno vila roke, Strežek pa je šel po vasi in, ko so ga vprašali po Tinki, je zmajal z glavo in rekel:

»O, saj je imela še srečo. Tako majhna pa roditi otroka. Lahko bi bila umrla. Pravi čudež.«

O Tinkinem otroku so veliko govorili, kajti takle porod je na vasi velik dogodek.

»No, zdaj jo je pa doletela sreča. Živa, krščena in še neumna povrhu,« je rekel Cestarjev hlapec, ki je bil znan po svojem strupenem jeziku in ki je tiste dni pil, ker je tudi sam nekaj škilil za Tinko.

In od takrat ni Tinkinemu otroku nihče rekel drugače kakor Sreča. Kakšno ime je deklica dobila pri krstu, nihče niti vedel ni.

Tiste počitnice sem preživel pri svojem prijatelju v Brdih. Domov sem prišel samo trikrat in ostal po nekaj dni pri mami. Tinke sploh videl nisem. Povedali pa so mi, da je ni iz hiše in da se skrivoma odpravlja v svet.

»Kaj pa ji kaže drugega,« so govorili.

In res je v jeseni izginila brez najmanjšega šuma. Celo najbolj jezične ženske so na svoje veliko začudenje izvedele za njen beg šele čez teden dni.

»Ah, zdaj jo bo pa le doletela sreča,« je govoril Strežek, »saj je že toliko pretrpela.«

Strežkovka pa se ni mogla potolažiti. Nakopala si je naduho in pokajšjevala vso zimo. Vsa zelišča Pajntarjeve Jere in vsa zdravila in pripravljanje obeh kramarjev od beneške meje je bilo zaman: na pomlad jo je pobralo. Strežek je pretočil nekaj solzá, kakor se to spodobi, sam po mrliču prebelil izbo in sam skrbel za Srečo. Zasluzka zdaj ni bilo nobenega. Pa tudi kam bi revez s svojo Srečo. Včasih je šel h kmetom kaj pomagat, da si je zaslužil svoj vsakdanji kruh. Srečo je moral nositi s sabo zavito v veliko volneno zimsko ruto pokojne žene. Polagal jo je v mlado travo na pomladansko sonce na vratovih njiv, ikadar je delal na njivi, ob košnji pa v senco pod redke grme na senožeti. Vaščani pa so pokazali v dejanju veliko več srca in usmiljenja kakor v besedah; vse o pravem času: kadar je človek vreden klofute, mu ne dajaj kruha. Za božič pa je tudi Tinka že poslala nekaj denarja. Strežek je šel od hiše do hiše in bi ga rad vsakomur posebej pokazal. O, zdaj je bilo Tinki dobro, tako je pisala. Končno jo je vendar doletela sreča. Na pomlad ga pride obiskat.

Toda Strežek je čakal zaman. Tinke ni bilo ne na pomlad ne na jesen. Denar pa je pošiljala vsak mesec.

»Lezel je vase in postajal čudaški...«

Sreča pa je rasla in rasla. Postavila se je na noge in shodila. Postajala je iz dneva v dan nasilnejša. Strežek jo je komaj krotil. Če je le mogla, je stekla na cesto, strgala s sebe vso obleko, dirjala po vasi, se zaganjala v ljudi in se smejala z večnim, votlim, mrzlim smehom. Samo nekaj je bilo človeškega in kar mikavnega na njej: jamice so se ji dolble v lica kakor Tinki. Strežek jo je le stežka uganjal. Kadar je kam šel, jo je zgrabil in s širokimi travkovi privezal na posteljo, dokler je bila še majhna in ni raztrgala vezi. Ko pa je zrasla, je sam stal kurnik in jo s solznimi očmi zapiral vanj. To življenje s Srečo se mu je poznalo na duši in na telesu: lezel je vase in postajal čudaški, govoril je glasno sam s sabo in roke so se mu tresle. Postal je naglušen in, če je kdokaj zatulil vanj, je zmerom zamomljal:

»Da, zdaj pa zdaj, sreča jo je doletela. Na pomlad pride.«

Zdaj sem bil sicer dve leti doma, toda zahajal sem v sosedno vas, ker našim vaškim močcem ni bilo prav, da me je oče poslal v šole. Medtem mi je umrla mama — in ko sem stopil v devetnajsto leto, sem se odpravil po ječah, kjer sem leto dni delal izpit za življenje. Ko sem se na svoj dvajseti rojstni dan vrnil iz ječe in se šel javit orožnikom, sem prvič videl Srečo na lastne oči. Bil je že mrak in vas je bila presenetljivo tiha. Na križišču sredi vasi je čepel umazan, na pol nag, močan otrok, grulil, kakor grulijo golobi po jetniških strehah, in si usipal cestni prah v usta. Ko me je otrok zagledal, je hitro planil pokonci, široko razširil usta, pokazal močne, bele zobe, se zakrohotal in zakadil vame. Bila je Sreča. Zazeblo me je do dna srca, zlecnil sem se ter se umaknil. Tedaj je iz Strežkove hiše, ki ni bila več najснаnejša na fari, planil majhen, zgrbljen starček, me otožno pogledal s svojimi sivimi očmi, ki so bile krvavo obrobljene in brez vek, pograbil otroka in izginil, kakor izgine žival s svojim mladičem.

Doma sem povprašal po Tinki in povedali so mi, da ne vedo, kje je. Nekateri v vasi so trdili, da je v Trstu, drugi v Milanu, tretji v Padovi, za gotovo pa ni nihče vedel. Tudi denar je zdaj bolj poredkoma pošiljala. Našel pa se je iz sosednje fare fant, ki je v Milanu služil vojak, in ta fant je vedel povedati, da je Tinka v Milanu in da služi pri »regimentu«. On sam je bil pri njej, saj ni v dragi hiši.

Strežek pa je še zmerom upal, da se bo vrnila. Kadar mu je poslala denar, mu je zmerom obljubila tudi obisk — in tako je vselej, kadar mu je kdo kaj zabučal v uho, ponavljal eno in isto:

»Da, na pomlad, da da, pride, da.«

Doma sem ostal samo štiri mesece, potem sem jo ubral čez mejo, kjer sem v lastnih tegobah na Tinko popolnoma pozabil.

Pred dobrim tednom pa sem prejel od očeta dolgo pismo. V začetku se izgovarja zaradi svojega dolgega molka, potem pa stoka o svojem težkem življenju, o dolgovih, ki ga tarejo, o davkih, ki jih ne zmore, in še o obrestih, ki jih komaj plačuje. Letina je slaba. Krompir gnije, čeprav so ga sadili samo v peščenico. Pšenica je snetljiva. Koruzo je poplavlila povodenj. Da pišem, mi omeni potem in pravi, da je to lepo in prav. On je tudi delal za narod; petje je učil in društvo je ustanovil. Da me je silno vesel, pravi. Od mene ne zahteva nič, ker ve, da je pisateljski kruh tenak; na Mengore bi človek videl skozenj. Vendar pa bi rad, da bi mu kdaj kaj poslal, če bi mogel. Zdaj je posebno v stiski, ker mu grozijo z dražbo.

Na koncu pisma pa je bila kakor vselej tudi to pot vaška kronika.

Petru Na skali je vse pogorelo, pa še zavarovan ni bil. Ne vem, kam pojdejo. Zažgal je najmlajši, Venček. Krivec je umrl kar nanaglo. Bil je še trden, kljub svojim sedmim križem. V nedeljo je vse popoldne usmajal po Skopici in stikal za nekim merjascem, ki se je baje priklatil nekje iz Trnovskega gozda. Ponoči pa je planil s peči, se tolkel po prsih in tožil, da ga stiska. Zgrudil se je pri mizarski klopi in izdihnil. Testamenta ni naredil. Oba Čargova sta še zmerom zaprta v Rimu. France je hudo bolan. Jetičen je. Pravi, da ne bo vzdržal. Pošiljati mu nič ne smejo. Pa kaj bi ti pisal, saj sam veš, kako je v ječi.

Zdaj ti pa napišem še najbolj pretresljivo novico, ki nas je vse pretresla. Ti se boš seveda še spomnil Strežkove Tinke, saj je hodila s tabo v šolo in stric ti je celo nagajal, da je tvoja čecha. Pa tudi Sreče se še spominjaš. Zdaj ni nobene več. Sreča se je bila preveč razrasla, postala je še bolj nasilna. Zaganjala se je v ljudi in, če je le mogla, jih je praskala in grizla. Prevelika sreča je včasih tudi v nesrečo, so rekli stari ljudje. To vidimo danes pri Cestarjevih. Denarja imajo toliko kakor pri nas kamenja na gmajni, pa le niso srečni. Doktorju se je že trikrat ponesrečila ženitev, punce so vse doma in imajo že blizu štirideset let. In da se vrnem k Sreči. Zdaj ji je bilo že devet let. Tulila je, lajala je kakor pes. Kar grdo je to napisati, a bilo jo je strašno slišati. Posebno ponoči. Kar tresli smo se. Imeli so jo zaprto. Strežek pa je silno slab in je ni mogel več

ugnati. Mož je šibek in star in tudi popolnoma gluha je. Pravi, da od Srečinega lajanja. Tinko pa še zmeraj pričakuje. Kadar mu kdo kaj zatuli v uho, se nasmehne in prikimava: Seveda, zdaj pa pride, na pomlad, saj je že čas. Sreče ne morem več sam ugnati. No, in pred dobrim mesecem je res prišla. Babe so veliko klepetale o njej. Vse bi jo rade videle in so kar v procesijah prihajale k Strežkovim. In niso prihajale praznih rok. Vsaka je prinesla kaj pod predpasnikom, pa ne zaradi daru, pač pa, da je imela izgovor. Tudi to so zagnali, da ima Tinka že drugo srečo pod srcem. Uranjkarica pa je lopotala celo o neki nečedni in menda tudi neozdravljivi bolezni, ki se je sčasoma nalezejo ženske, ki tako živijo, kakor je baje živela Tinka. Pričakovala je torej drugega otroka, kakor sem napisal. Ob zadnji veliki povodnji, ki je nam odrgala kos njive, pa sta neke noči obe izginili. Strežek je bil silno obupan. Usmajal je po cesti, ustavljal vse ljudi, domače in še rajši tuje in tulil vanje, če so kje srečali mlado žensko s Srečo. Vsi so ga začudeno gledali. Revez se je vsem smilil. S silo so ga morali spraviti v hišo in jed so tudi komaj spravili vanj. Vse je kazalo, da bo ob pamet. Tinko in Srečo pa so našli čez pet dni nekje v Podselih. Daleč ju je vleklo. Tinkino truplo je bilo baje precej razjedeno. Nekaj je bilo od rib, drugo pa od Srečinih zob. Saj pravim, Sreča je bila zelo močna, kakor sem že rekel, in, ko sta se potapljali, se je morala pač krčevito držati svoje matere in jo gristi. Strežek je romal v Podseli. Kakor so povedali, sta se po naključju znašla tam tudi kramarja od beneške meje. Kupila sta krsto za Tinko in Srečo ter plačala pogreb. Duhovnika ni bilo. Strežek se je vrnil oslabele. Pomiril se je pa. Zdaj leži in si bo še opomogel. Drugače pa je še zmerom, kakršen je bil. Celu potolažiti se je dal. Pokimal je z glavo in vdano rekel: No da, saj to je bila prav za prav njena edina sreča, da je umrla.

Včeraj sem napisal očetu dolg odgovor. Pisal sem mu o svojih težavah in ga potolažil. Preden sem pismo zapečatil, sem ga še enkrat prebral in videl sem, da sem mu pisal, naj potrpi in naj si nikar tako ne žene k srcu svojega težkega stanja, kajti prej ali slej bo nas vse doletela sreča.

(Napisano l. 1936)

POIZVEDBE

Anton Jarc iz Kreutzwalda (Moselle), Francija, išče svojega brata Franca Jarca, ki živi nekje v Ameriki — Pueblo, Colorado. Vse, ki kaj vedo o njem, prosi, da to sporoče uredništvu »Rodne grude«, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 5/I.

Trgovsko izvozno podjetje
za domačo in umetno obrt

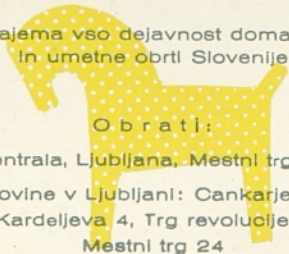
„Dom“

LJUBLJANA

Mestni trg 24

Telefoni: 21-407, 20-167, 20-308
Brzojov: DOMEXPORT Ljubljana

zajema vso dejavnost domače
in umetne obrti Slovenije

Obratli:

Centrala, Ljubljana, Mestni trg 24

Trgovine v Ljubljani: Cankarjeva 6,
Kardeljeva 4, Trg revolucije 5
Mestni trg 24

Sezonska trgovina: Bled

Notary Public

AUGUST KOLLANDER Co.

Foreign exchange and Travel bureau

**TOURS · CRUISES
AIRWAY · BUS**

Authorized agent
for all Steamship Companies

AMERICAN EXPRESS
TRAVELERS CHEQUES
AND MONEY ORDERS

Slovenian Auditorium Building

419 St. Clair Avenue
CLEVELAND 3, OHIO

MOTOR
ŠKOFJALOKA

izdelujemo:

hladilne omare

model H-1800
vsebine 1800 l

model H-1500
vsebine 1500 l

model H-500
vsebine 500 l

**kompresorske
hladilne naprave**

elektromotorje

**električne polirne
in brusilne stroje**

**gasilske črpalke
in opremo**

Zahtevajte ponudbe in prospekte

LABOD

KEMIČNA ČISTILNICA, PRALNICA IN BARVARNA

Ljubljana

Poljanski nasip 6

Impregniramo vetrne jopiče, dežne plašče, šotore in podobno
Kemično čistimo in barvamo vse vrste oblek in tkanin
Plisiramo svileno in volнено blago
Peremo, mongamo in likamo perilo

POSLOVALNICE:

Poljanski nasip 4
Titova cesta 5

Pražakova ulica 12
Celovška cesta 53

Opozarjamo vse rojake turiste,
ki obiščejo naše mesto, da jim izvršimo vse usluge v najkrajšem času]

LJUBLJANA

Putnik Slovenija

Ko obiščete svojo staro domovino, se vam nudi priložnost, da spoznate prirodne, zgodovinske in kulturne zanimivosti Slovenije in Jugoslavije. Za rojakinje in rojake iz ZDA prirejamo posebne avtobusne izlete, ki so zelo priljubljeni

Za letošnjo turistično sezono pripravljamo *n o v o s t*:

**šestdnevno avtobusno potovanje po SLOVENIJI
in 12-dnevno avtobusno potovanje po JUGOSLAVIJI**

Do vašem prihodu v Jugoslavijo obiščite potovalni urad »Putnik Slovenija« v Ljubljani, Titova cesta 12. Zahtevajte programe izletov, ki jih prirejamo posebej za slovenske rojakinje in rojake iz ZDA.

Izleti, ki jih pripravlja „PUTNIK SLOVENIJA“, vam bodo ostali prijetno doživetje in spomin na vaš obisk v stari domovini